

Lari Seppinen

”NAISET EHKÄ HÄPEÄVÄT ASUNNOTTOMUUTTA”

Millaisia diskursseja suomalainen media luo
asunnottomuutta kokevista naisista?

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Lari Seppinen: "Naiset ehkä häpeävät asunnottomuutta" – Millaisia diskursseja suomalainen media luo asunnottomuutta kokevista naisista
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja mediatutkimuksen maisteriohjelma
Huhtikuu 2023

Yhteiskunnan varjoissa elää alisteisessa asemassa olevia ryhmiä, joiden ääni pääsee mediajulkisuudessa harvoin kuuluville. Eräs tällainen ryhmä on asunnottomuutta kokevat ihmiset, ja heidän joukossaan erityisesti asunnottomuutta kokevat naiset. Tämän työn tarkoituksena on selvittää, millaisia diskursseja suomalainen media luo asunnottomuutta kokevista naisista.

Tutkimukseni aineisto koostuu 19:stä suomalaisen median tuottamasta artikkelista, jotka käsittelevät asunnottomuutta kokevia naisia. Aineisto jakautuu seitsemän eri median artikkeleihin: Aamulehti, Helsingin Sanomat, Iltalehti, Ilta-Sanomat, Kaleva, MTV Uutiset ja Yleisradio. Tutkimuksen aineisto jakautuu ajallisella perusteella yhdeksän artikkelin pääaineistoon ja 10 artikkelin seuranta-aineistoon. Perusaineiston artikkelit ovat julkaistu lokakuussa 2019 naisten asunnottomuus -teemaisen asunnottomien yön yhteydessä. Loput 10 artikkelia ovat lokakuun 2019 jälkeen julkaistua seuranta-aineistoa. Niiden tarkoituksena on selvittää, miten diskurssit asunnottomuutta kokevista naisista ovat muuttuneet lokakuun 2019 jälkeen.

Tutkimusmenetelmänä toimii kriittinen diskurssianalyysi, jonka avulla aineistosta paljastuu neljä päädiskurssia, joita suomalainen media tuottaa asunnottomuutta kokevista naisista: Turvattomuusdiskurssi, päihdediskurssi, talousdiskurssi ja äitiysdiskurssi. Tutkimukseni perusteella isoimmat erot asunnottomuutta kokevien naisten diskursseissa verrattuna asunnottomuutta kokevien miesten diskursseihin ilmenevät turvallisuusdiskurssin ja äitiysdiskurssin sisältä. Naisten kokemaan asunnottomuuteen liittyvät leimallisesti seksuaalisen väkivallan uhka ja äitiys.

Aineistosta paljastuu myös pienempiä diskursseja. Tutkimukseni osoittaa, että naisten kokeman asunnottomuuden diskursseihin liittyvät vahvasti myös kiertolaisuus, mielenterveyshaasteet ja häpeän kokemukset sekä toisaalta myös arkipäiväinen tavallisuus.

Avainsanat: asunnottomuus, sukupuoli, representaatio, toiseus, journalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET	5
	2.1 Asunnottomuus ja media	5
	2.2 Representaatio	8
	2.3 Toiseus	12
	2.4 Media ja sukupuoli	14
	2.5 Tutkimuskysymykset	16
3	TUTKIMUSASETELMA	17
	3.1 Aineisto	17
	3.1.1 Aineiston perusjoukko	18
	3.1.2 Seuranta-aineisto	22
	3.2 Tutkimusmenetelmä	24
	3.2.1 Diskurssianalyysi	25
	3.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi	27
4	ANALYYSI	28
	4.1 Asunnottomat naiset tutkimusaineistossa	28
	4.2 Representaatio, identiteetti ja suhteet	31
	4.3 Turvattomuusdiskurssi	34
	4.4 Päihdediskurssi	39
	4.5 Talousdiskurssi	43
	4.6 Äitiysdiskurssi	46
	4.7 Erot perusaineiston ja seuranta-aineiston diskursseissa	53
5	POHDINTA	57
	LÄHTEET	60
	AINEISTOLUETTELO	64

1 JOHDANTO

Selvitän tässä tutkielmassani kriittisen diskurssianalyysin keinoin, millaisia diskursseja suomalainen media on tuottanut asunnottomuutta kokevista naisista lokakuussa 2019 järjestetyn teemapäivän ympärillä ja sen jälkeen.

Kiinnostuin asunnottomuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä vuonna 2018, jolloin aloitin työni Ilta-Sanomien ja Urheilulehden jalkapallokirjeenvaihtajana Lontoossa. Olin nähnyt asunnottomuutta konkreettisesti myös Suomessa, mutta havahduin ilmiöön toden teolla Britanniassa, jossa asunnottomuus oli räjähtänyt käsiin viimeisen vuosikymmenen aikana ja entisestään maailmanlaajuisen koronapandemian seurauksena.

Työskentelin jalkapallokirjeenvaihtajana, joten tartuin aiheeseen jalkapallon näkökulmasta. Kirjoitin artikkelin Englannin kaikkien aikojen entisen maaotteluita pelanneesta jalkapalloilijasta Fara Williamsista, joka eli nuoruudessaan kuusi vuotta asunnottomana (Seppinen 2019). Tutustuin maan asunnottomien jalkapallotoimintaan ja vierailin hyväntekeväisyysjärjestö Centrepoinin ylläpitämässä asunnottomuutta kokevien jalkapallotoimintakeskuksessa Lontoossa. Loppukesästä 2019 raportoin asunnottomuutta kokevien maailmanmestaruuskilpailuista. Turnaus järjestettiin kyseisenä vuonna Walesissa, ja tein siitä laajan artikkelin Urheilulehteen (Seppinen 2019). Loppuvuodesta 2020 vierailin juttukeikalla Stoke-on-Trentissä. Kaupungissa entinen huippujalkapalloilija ja -valmentaja Lou Macari pitää The Macari Centre -nimistä yösijaa asunnottomille, ja tein aiheesta reportaasin. (Seppinen 2020).

Suomeen palattuani mietin, miten voisin hyödyntää kokemuksiani. Yleisesti olen ollut pitkään kiinnostunut siitä, miten yhteiskunnan toiseutettuja ryhmiä representoidaan ja millaisia diskursseja heistä luodaan mediassa. Tutustuin ensimmäisenä maisteriopintovuoteni asunnottomien jalkapallotoimintaan Tampereella ja tein siitä lyhyen dokumentin kurssityönä (Seppinen 2022). Tuolloin kypsyi idea siitä, että asunnottomuudesta olisi jalostettavissa graduni tutkimusaihe.

Alkuperäinen ideani oli tutkia, millaisia subjektipositioita suomalainen media luo asunnottomuutta kokeville ihmisille. Aiheesta oli kuitenkin vastikään tehty sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma työotsikolla *Oma vika ja valinta: Asunnottomuuteen liitetyt mielikuvat iltapäivälehdistön ja asunnottomuutta kokeneiden diskursseissa* (Rusi 2020). Tutkielmassa päädyttiin kriittisen diskurssianalyysin keinoin kuuteen eri subjektipositioon, johon media asettaa asunnottomuutta kokevat. Tutkielmassa subjektipositiot nimettiin seuraavasti: syrjäytyneet, epänormaalit, tottelemattomat, vähään tyytyväiset, uhrit ja vaikuttajat.

En luonnollisesti halunnut tehdä uutta tutkielmaa tismalleen samasta aiheesta. Mietin, miten voisin kehittää ilmiöstä tuoreen ja relevantin tutkimuskysymyksen. Kun etsin asunnottomuudesta ja asunnottomuutta kokevista tehtyjä artikkeleja, päädyin valitsemaan aiheeksi, millaisia diskursseja suomalainen media rakentaa asunnottomuutta kokevista naisista.

Suomessa asunnottomuutta kokevista ihmisistä valtaosa on miehiä. Tarkkoja ja täsmällisiä lukuja asunnottomuutta kokevista on vaikea tilastoida, koska osa asunnottomuudesta on näkymätöntä ja piilossa olevaa. Asunnottomuutta kokevien lukumäärää vuosittain tilastoivat muun muassa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) sekä Vailla vakinaista asuntoa ry (Vva ry). Ensin mainittu on tilastoinut Suomessa olleen vuonna 2021 noin 3950 yksin elävää asunnottomuutta kokevaa ihmistä (ARA 2022). Jälkimmäisen tilastojen mukaan Suomessa oli vuoden 2021 lopussa 3948 asunnotonta (Vva ry 2023). Asunnottomuus on hyvin miesvaltaista, koska valtaosa Suomessa asunnottomuutta kokevista on sukupuoleltaan miehiä. Tilastojen mukaan noin 77,5 prosenttia asunnottomuutta kokevista on sukupuolijakaumaltaan miehiä (Vva ry 2023). Samaan aikaan, kun asunnottomuutta kokevien kokonaismäärä on laskenut Suomessa, naisten suhteellinen osuus on kasvanut (emt.).

Ilmiöstä on tehty harvakseltaan aiempaa tutkimusta, ja vähäinen tutkimus on tapahtunut pääosin Australiassa. Sen perusteella naisten asunnottomuus on luonteeltaan piilossa olevaa ja näkymätöntä (Zufferey 2014). Medialla on valta mielikuvista, joita ihmiset yhdistävät asunnottomuutta kokeviin ihmisiin. Kun perehdyin

tutkielmani potentiaaliseen aineistoon, välitön empiirinen havaintoni oli, että asunnottomuutta kokevat esitetään hyvin miesvaltaisesti ja katuasunnottomuuden, eli kadulla nukkumisen, kautta. Naisten asunnottomuus on kuitenkin pääosin piiloluonteista, ja siksi naisten katuasunnottomuus ei ole kovin yleistä (Sininauhasäätiö 2023). Lisäksi naisten asunnottomuus johtaa miehiä useammin seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja väkivaltaan, sillä valta-asemassa oleva voi vaatia asunnottomalta naiselta korvaukseksi nukkumasijasta esimerkiksi seksiä (Sininauhasäätiö 2023).

Asunnottomuuteen liittyy sukupuolittuneita mielikuvia sekä käsityksiä, mikä voi olla osasy siihen, että naisten asunnottomuus on luonteeltaan enemmän piilossa olevaa ja näkymätöntä kuin miesten asunnottomuus. Merkittävä tekijä on juuri se, että asunnottomuutta kokevilla naisilla on miehiä korkeampi riski joutua väkivallan tai seksuaalirikosten uhriksi. Koska valtaosa asunnottomuutta kokevista on miehiä, asunnottomuutta kokevien yhteiskunnalliset palvelut on myös järjestetty valtaosin miesten ehdoilla.

Media muokkaa todellisuutta sekä asenteitamme ja suhtautumistamme eri viiteryhmiä edustaviin ihmisiin, myös asunnottomuutta kokeviin. Samalla medially on valta vaikuttaa ainakin välillisesti päätöksentekoon. Koska asunnottomuutta kokevien auttaminen on järjestetty miesten ehdoilla, asunnottomuutta kokevien naisten suojapaikkatoiminnassa on merkittäviä puutteita (Tanninen 2022). Yleisradio on hieman uutisoanut tästä aiheesta, joka saa kokonaisuudessaan hyvin vähän mediahuomiota. Asunnottomuutta kokevat naiset ovat kärsineet merkittävistä puutteista yksin naisille suunnatuista yksiköistä Naisten suojakodin lakkauttamisen jälkeen (Tanninen 2022).

Ylipäättään asunnottomuutta kokevat ihmiset ovat hyvin vähän näkyvillä suomalaisessa mediassa. Vuosittain lokakuussa järjestetään kuitenkin kansalaisliike asunnottomien yön tapahtumia ympäri Suomea, jonka aikana suomalainen media aktivoituu kirjoittamaan aiheesta. Lokakuussa 2019 tapahtuma järjestettiin naisten asunnottomuutta käsittelevällä teemalla, jolloin tehtiin paljon artikkeleita naisten kokemasta asunnottomuudesta. Tämä vakuutti minut siitä, että saan kasattua riittävästi aineistoa tutkielman toteuttamiseksi.

Kuten johdantoni alussa kerroin, gradututkielmassani haluan selvittää, millaisia diskursseja suomalainen media tuottaa asunnottomuutta kokevista naisista. Tiedostan sukupuolen käsitteen moninaisuuden, mutta jaottelen tutkielmassani sukupuolen miehen ja naisen kautta tutkimusasetelman selventämiseksi.

Tutkielman alussa esittelen tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä sekä aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta. Sen jälkeen siirryn aineistoon ja analyysiin sekä tutkielman lopulla pohdintaosioon.

2 TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

Tässä luvussa käyn läpi tutkielman kannalta keskeisiä käsitteitä. Pohjustan luvussa 2.1 asunnottomuuden käsitettä ja esittelen aiheesta tehtyä aikaisempaa tutkimusta. Keskeisiä käsitteitä esitellessäni liikun yleiseltä tasolta kohti yksityiskohtaista tutkimuskohdettani eli asunnottomuutta kokevaa naista suomalaisessa mediassa. Aloitan luvussa 2.2 representaation teorialla, mikä on kulmakivikäsitteitä tutkielman kannalta. Jatkan luvussa 2.3 esittelemällä toiseuden käsitettä ja toiseutta kokevia ryhmiä yhteiskunnassa. Luvussa 2.4 käsittelen median ja sukupuolen suhdetta, minkä jälkeen viimeisessä alaluvussa muodostan sekä perustelen kaksi tutkimuskysymystäni.

2.1 Asunnottomuus ja media

Asunnottomuuden ja asunnottomuutta kokevan määritelmä vaihtelevat maittain. Asunnottomuutta kokeva määritellään Suomessa henkilöksi, joka nukkuu ulkona tai ensisuojuissa, asuu asuntoloissa ja majoitusliikkeissä tai erilaisissa laitoksissa (Vva ry 2023). Asunnottomuutta kokeviksi määritellään myös vapautuvat vangit, joilla ei ole tiedossa asuntoa, sekä tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona majoittuvat henkilöt (emt.). Asunnottomasta henkilöstä käytetään yleisesti termiä asunnottomuutta kokeva. Käytän kyseistä termiä tässä tutkielmassa.

Asunnottomuuden tilastointi on haastavaa, sillä ulkopuolelle jäävät ainakin asunnottomat siirtolaiset, joilla ei ole oikeudellista asemaa Suomessa (emt.). Asunnottomuuden tilastoinnin ulkopuolelle jää myös piiloasunnottomuus, mikä tarkoittaa esimerkiksi ihmistä, joka on kirjoilla asunnossa, mutta ei voi asua siellä (emt.). Yleinen syy tällaiselle piiloasunnottomuudelle on väkivallan uhka osoitteessa, jossa ihminen on virallisesti kirjoilla. Piiloasunnottomuus on yleinen naisten asunnottomuuden muoto (emt.).

Asunnottomuuden ja kodittomuuden termit sekoittuvat usein arkikielessä sekä toisinaan myös mediassa keskenään. Kieli muovaa todellisuuttamme, joten termien välinen merkitysero on syytä tiedostaa. Asunnottomuus ei tarkoita kodittomuutta, eikä kodittomuus tarkoita asunnottomuutta.

Asunnottomuudella viitataan vakituisen pysyvään asuinpaikkaan, eli käytännössä konkreettisiin materiaalsiin asioihin, kuten kattoon pään päällä ja seiniin ympärillä (Ranta & Juhila 2019). Kun puhutaan asunnottomuudesta, termillä viitataan ihmisiin, jotka elävät ilman fyysistä asuinpaikkaa (emt.). Kodittomuus viittaa laajempaan merkityksellisyyteen ja sosiaalisiin suhteisiin. Kokemus kodittomuudesta on ennen kaikkea paikkaan liittyvää kiinnittymättömyyttä (emt.). Asunnoton voi periaatteessa tuntea olevansa kadulla kotonaan, kun taas asunnollinen voi tuntea kodittomuutta, jos kattoon pään päällä ja seiniin ympärillä ei kietoudu syvempiä merkityssuhteita esimerkiksi asunnon sisällä tapahtuneiden sosiaalisten hetkien kautta (emt.). Asunnottomuutta kokevien tukipalveluita ylläpitävät henkilöt ovat korostaneet termien eron merkityksellisyyttä.

Naisten kokemaan asunnottomuuteen on reagoitu jonkin verran yhteiskunnallisella tasolla. Tunnetuin ilmiötä ehkäisevä valtakunnallinen hanke oli Y-Säätiön vuosina 2018–2020 koordinoima nais erityisyys asunnottomuustyössä eli NEA-hanke (Y-Säätiö 2021). Hankkeen tavoitteena oli ehkäistä naisten kokemaa asunnottomuutta, sen uusiutumista ja löytää piiloasunnottomuuden muotoja (Y-Säätiö 2021).

Asunnottomuuden ja asunnottomuutta kokevien diskurssit tai representaatio suomalaisessa mediassa on ollut jonkin verran tutkittu aihe yhteiskuntatutkimuksen piirissä, mutta sitä ei ole tutkittu sukupuolinäkökulmasta juuri ollenkaan aiemmin Suomessa. Aiempaa tutkimusta aiheesta edustavat lähinnä Riitta Granfeltin (1998) väitöskirja naisten asunnottomuudesta ja Riikka Haahtelan (2015) väitöskirja asiakkuuksien rakentamisesta asunnottomille suunnatussa naistyössä.

Aiheen aiempi tutkimus painottuu pitkälti Australiaan, missä esimerkiksi Caroline Zufferey (2014) on tutkinut ja kyseenalaistanut asunnottomuutta kokevien representaatiota australialaisessa printtimediassa. Georgia Lyons ja Charlotte Smedley (2021) ovat koonneet naisten asunnottomuudesta tehdyn tutkimuksen pohjalta artikkelin, jossa he käsittelevät naisten asunnottomuuden representaatiota australialaisessa uutismediassa. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa naisten asunnottomuuden on argumentoitu olevan piilossa olevaa ja näkymätöntä (Lyons &

Smedley 2021). Katuasunnottomuus on johtava asunnottomuuden muoto ja sen miesvaltaisuus on puolestaan johtanut siihen, että miesten asunnottomuus hallitsee mediatilaa (emt.).

Feministinen kirjallisuus on korostanut asunnottomuuden sukupuolittuneisuutta ja argumentoinut patriarkaalisten struktuurien valtaa muokata naisten kokemuksia asunnottomuudesta ja mahdollisuuksia päästä asunnollisiksi (emt.). Perheväkivalta on merkittävä tekijä naisten asunnottomuuden taustalla, ja se juontaa patriarkaalisista rakenteista (emt.).

Joanne Bretherton (2017) on tutkinut naisten asunnottomuutta Euroopassa. Brethertonin tutkimuksessa on huomioitu myös Suomen asunnottomuustilastot, jotka olivat vuonna 2014 suhteellisesti pieniä (ARA 2015), mutta asunnottomuutta kokevista peräti 23 prosenttia oli yksin eläviä naisia.

Puolestaan eurooppalaisista asunnottomuutta kokevista koostetun datan mukaan Suomessa yksinhuoltajat ovat 77,4 prosentin osuudellaan selvästi yliedustettuina asunnottomuutta kokevien perheiden joukossa (Baptista & Marlier 2019, 39). Maat, jossa asunnottomuutta kokevien naisten määrä on miehiä suurempi, ovat harvassa. Euroopan maissa asunnottomuutta kokevista koostetun datan perusteella ainoa maa, jossa asunnottomuutta kokevia naisia esiintyy enemmän kuin asunnottomuutta kokevia miehiä, on Luxemburg (Baptista & Marlier 2019, 37). Siellä naisten osuus kokonaisasunnottomuudesta on ollut tilastojen mukaan 52 prosenttia (emt.).

Eksaktisti asunnottomuutta kokevien naisten diskursseista mediassa on olemassa varsin vähän aiempaa tutkimusta. Australiassa tehdystä tutkimuksesta on löydettävissä kuitenkin tietoa siitä, miten asunnottomuutta kokevia naisia representoidaan mediassa. Naisten vähäinen määrä asunnottomuutta kokevien mediadiskursseissa johtuu näkyvän asunnottomuuden, kuten katuasunnottomuuden, dominoivasta asemasta mediatilassa (Zufferey 2014). Naisten kokeman asunnottomuuden avaintekijä on puolestaan se, että moni asunnottomuutta kokeva nainen ei voi elää vakituudessa osoitteessaan esimerkiksi perheväkivallan uhan takia (emt.). Perheväkivaltaan liittyvät epätasa-arvoiset sukupuoli-

ja valtasuhteet ovat pääsyy siihen, että naisten asunnottomuutta näkyy harvakseltaan mediakuvastossa (emt.).

Zufferey on löytänyt tekemässään tutkimuksessa neljä asunnottomuutta käsittelevää artikkelia, jossa otsikossa mainitaan sana ”nainen”. Kyseiset artikkelit representoivat naisten asunnottomuuden olevan piiloasunnottomuutta ja vuokrahintojen nousun aiheuttavan iäkkäiden naisten asunnottomuutta (Zufferey 2014).

Rob Rosenthal (2000) on jaotellut asunnottomuutta kokevien kuvaston mediassa kolmeen kategoriaan. Jaottelu on vapaasti suomennettuna ”laiskimukset”, ”vajaakykyiset” ja ”olosuhteiden uhrin” (Rosenthal 2000). Tässä jaottelussa asunnottoman naisen representaatio osuisi tulkintani mukaan ”olosuhteiden uhreihin”. Naisten ja lasten esiintyminen mediakuvastossa resonoi ja herättää eniten sympatiaa vastaanottajassa (emt.). On tulkittavissa, että miesvaltainen kuvasto asunnottomuudesta ja asunnottomuutta kokevista ihmisistä mediassa johtaa kielteisiin ajatuksiin asunnottomuuteen ilmiönä.

Olen tässä luvussa selventänyt asunnottomuuden ja kodittomuuden käsitteiden merkityseroa sekä esitellyt aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta. Jatkan seuraavaksi tutkielman kannalta keskeisten käsitteiden esittelemiseen. Ne ovat representaatio, toiseus sekä media ja sukupuoli.

2.2 Representaatio

Kun toimittaja valitsee tapaansa esittää journalisminsa kohdetta, hän käyttää representaation valtaa. Representaatiolla viitataan erilaisten merkkien, kuten sanojen, kuvien tai äänien järjestelmään, jolla tuodaan ilmi jotain itsen ulkopuolella olevaa (Seppänen 2014). Journalismia ja toimitustyötä voi siis perustellusti kutsua jatkuvaksi representaation vallankäytöksi.

Representaation käsitettä ei voi avata tai tiivistää yksiselitteisesti ja kaikenkattavasti. Sillä on erilaisia merkityksiä eri tieteenaloilla, esimerkiksi filosofiassa ja

yhteiskuntatieteissä (Seppänen 2014, 11–12). Käsite on monimerkityksellinen, mutta sen keskeiseksi ulottuvuudeksi voi nostaa läsnä- ja poissaolon (Seppänen 2014, 12).

Representaation käsitteen luojana pidetään sosiologia ja kulttuurintutkijaa Stuart Hallia, joka tutki marginalisoitumista ja toiseutta tuottavia yhteiskunnallisia rakenteita. Hall määritteli representaation kielen merkitysten tuotteeksi. Representaation käsitettä voi tältä pohjalta avata kolmesta eri lähestymiskulmasta: Reflektiivisestä, intentionaalisesta ja konstruktionistisesta (Hall 1997, 24–25). Reflektiivisellä lähestymistavalla tarkoitetaan sitä, että representaation merkitykset ovat objekteja, joita kieli heijastaa todellisesta maailmasta (Hall 1997, 24). Reflektiivinen lähestymistapa sulkee pois kieltä tuottavan subjektin merkityksen kielten merkitysten tuottajana. Teoriaa voi pitää mimeettisenä (emt.), eli luonnon ja todellisuuden objektiivista jäljittelyä korostavana.

Intentionaalinen lähestymiskulma edustaa vastakkaista kantaa. Intentionaalinen lähestymiskulma korostaa tekijää kielen tuottajana. Sanat tarkoittavat sitä, mitä kielen tuottaja haluaa niiden merkitsevän (Hall 1997, 25). Intentionaalisen lähestymistavan haaste on siinä, että se ei huomioi kielenkäytön kommunikatiivista luonnetta (emt.). Konstruktionistinen lähestymistapa korostaa kielen merkitysten kommunikatiivista ja sosiaalista puolta. Konstruktionistisen lähestymistavan mukaan kielen merkitykset eivät synny asioista itsestään puhtaan objektiivisessa tilassa tai yksittäisen subjektin tuottamina, vaan ihmiset käyttävät representaationaalisia järjestelmiä, jotka tuottavat kielen merkityksiä (emt.).

Tulkintani mukaan konstruktionistinen lähestymistapa avaa laadukkaimmin representaatiota, sillä se ottaa huomioon sosiaaliset todellisuudet, joissa kielen merkitykset syntyvät ja kehittyvät. Konstruktionistinen lähestymistapa ei kiellä materiaalsen todellisuuden olemassaoloa, mutta se korostaa merkitysten syntyvän sosiaalisissa kielijärjestelmissä (emt.). Merkitys ei synny siis kohteen materiaalisuudesta, vaan sen ympärille rakentuneista symbolisista funktioista (Hall 1997, 26). Kun tehdään siis artikkelia ”asunnottomuutta kokevasta naisesta”, tuotetaan symbolisten merkkijärjestelmien kautta representaatiota siitä, minkä ymmärrämme

”asunnottomuutta kokevaksi naiseksi”, ei puhtaan subjektiivista näkemystä tai objektiivista totuutta siitä itsestään.

Hall on myös käyttänyt käsitettä representaation systeemeistä, joita on kaksi. Ensimmäinen systeemi on monimutkainen prosessi, millä yksinkertaistaen kaikenlaiset empiirisen todellisuuden objektit ja myös fiktiiviset objektit asettuvat osaksi mentaalista representaatiota (Hall 1997, 17). Jos esimerkiksi käytetään termiä ”joulu-pukki”, representaation systeemi tuottaa merkityksiä ihmisten mieliin, vaikka kyseessä ei ole oletettavasti ympäröivämme todellisuuden objekti.

Merkitykset kehittyvät todellisten tai fiktionaalisten asioiden ja niistä syntyvien mentaalisen representaation välillä (Hall 1997, 18). Toinen representaation systeemi liittyy puolestaan kieleen, jotta ihmiset kykenevät jakamaan merkityksiä toisilleen. Ilman yhteisesti jaettua kieltä jaettu konseptuaalinen kartta merkityksistä jää irralliseksi (emt.).

Pohjaan tutkielmassani vahvasti Hallin teoriaan representaatiosta, mutta käsitettä ovat avanneet muutkin teoreetikot. Toinen representaation käsitteen tunnetuista kehittäjistä ja tulkitsijoista on filosofi Michel Foucault, joka on tutkinut merkkien järjestelmää ja ominaisuutta. Representaation voi tulkita olevan samaan aikaan sekä ilmaus että ilmentymä jostakin, suhde objektiin ja subjektin tuominen ilmi (Foucault 2010). Representaatiossa on vaatimus kaksinkertaisuudesta: On oltava samankaltaisuutta ja kuvitelmaa (Foucault 2010), koska vaikutelma representaation kohteesta ei voi kuitenkaan koskaan olla täydellisesti yhtä representaation kohteen kanssa.

Tiivistetysti representaatiossa jokin poissa oleva korvautuu jollakin uudella läsnäolon muodolla, jolloin uusi läsnä oleva edustaa tai esittää poissa olevaa (Knuutila & Lehtinen 2010, 11). Representaatiosta on johdettavissa yhdysvaltalaisen filosofin Richard Rortyn käyttämä representationalismin käsite. Representationalismi tarkoittaa ajatussuuntauksia, joiden mukaan inhimillinen mieli, aivot tai kieli operoivat ajattelun tai havainnon kautta saatavilla representaatioilla (Knuutila & Lehtinen 2010, 14).

Tanja Sihvonen (2006) on puolestaan määritellyt representaation kielen merkityksellistämisen välineeksi. Representaatio sitoo yhteen objektit, kielelliset esitykset ja merkitykset (Sihvonen 2006, 136). Representaatioon liittyy valtasuhteet: Kellä on mahdollisuus tuottaa, julkistaa ja levittää representaatioita (Sihvonen 2006, 137)?

Edellä esittelemäni eri näkemykset representaatiosta nivoutuvat toisiinsa läsnä- ja poissaolon kautta. Journalismissa representaatio on tulkintani mukaan läsnä toimittajan jokaisessa valinnassa. Mitä asioita media nostaa sanoilla ja kuvilla esille? Ketkä saavat äänensä kuuluviin ja antavat kasvonsa erilaisille ilmiöille tai yhteiskunnallisille haasteille, kuten asunnottomuuden kokemukselle?

Toiseutetut ryhmät, kuten asunnottomuutta kokevat, jäävät representaation valtasuhteissa joka tapauksessa alisteisiksi. Medialla on representaation valta. Tulkintani mukaan representaation valtakeskustelu median kontekstissa liittyy esimerkiksi toimittajakunnan diversiteettiin. Keillä on valta tuottaa representaatiota yhteiskunnan toiseutetuista ihmisryhmistä? Esimerkiksi maahanmuuttoa ja seksuaalivähemmistöjä representoitaessa kehityskohteeksi on nostettu maahanmuuttajataustaisten tai seksuaalivähemmistöjä edustavien ihmisten äänen saaminen kuuluville mediassa.

Olli Löytty (2005) on nostanut esiin toiseuttamisen käytännön ongelmalliset seuraukset toiseutetun ryhmän representaatiolle. Toiseuttamisen käytäntö sulkee ryhmän ihmisiä pois siitä julkisuudesta, jossa käsitellään heitä koskevia asioita (Löytty 2005, 162). Asunnottomuutta kokevien representaatio mediassa jää tulkintani mukaan väistämättä ihmisryhmälle, joka on toiseuttanut heidät, koska toimittajakunta koostuu asunnollisista ihmisistä. Nojaudun Löytyn tuottamaan aineistoon tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa esittelen toiseuden käsitettä.

2.3 Toiseus

Toiseus on laaja käsite, johon voidaan viitata filosofisessa tai yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Se on erityisen suosittu käsite ihmistieteiden eri tutkimusaloilla (Löytty 2005, 163). Toiseuden käsite linkittyy marginalisoitumisen käsitteeseen, mikä viittaa yhteiskunnan toiseutettuun ryhmään, jonka edustamat yksilöt vieraantuvat valtakulttuurista (Liebkind 1994).

Marginaali on puolestaan tilallinen vertauskuva, jolla viitataan johonkin, joka sijaitsee sivussa, reunalla ja syrjässä (Jokinen 2004, 77). Marginaalin sisälläkin ovat marginaalinsa, jossa sijaitsevat marginaaliryhmän sisäiset epätoivotut tai syrjäytetyt viiteryhvät (Jokinen 2004, 77).

Marginalisoitumisen termi olisi perusteltu tutkielmassani, sillä asunnottomuutta kokevat ovat tulkittavissa yhteiskunnan marginaalissa eläväksi ryhmäksi ja asunnottomuutta kokevat naiset marginalisoiduksi ryhmäksi marginalisoidun ryhmän sisällä. Käytän tutkielmassa kuitenkin toiseuden ja toiseutetun käsitteitä ohi marginalisoitumisen ja marginalisoitujen käsitteiden kuvaamaan asunnottomuutta kokevaa naista. Päädyin toiseuden käsitteeseen, koska miellän sen kuvaavaksi yhteiskunnan normien ulkopuolella elävistä, kuten asunnottomuutta kokevista, puhuttaessa. Tulkintani mukaan asunnollisuus on yksi yhteiskunnan perustavimmista normeista. Sen kautta tiedostamattakin enemmän tai vähemmän arvotamme henkilöitä, jotka poikkeavat kyseisestä normista.

Yhteiskunnallisesti toiseutettuja ovat sellaiset ryhmät, jotka poikkeavat vallitsevasta normistosta. Toiseuden käsitteellä viitataan "itseensä" ja "toisiin" sekä niiden välillä syntyvään kahtiajakoon (Löytty 2005). Toiseus ilmiönä perustuu ihmisten tapaan määrittellä minuutensa osana ympäristöään. Sosiaaliset identiteetit ovat myös suhteellisia, sillä ryhmät tavallisesti määrittelevät itsensä suhteessa muihin ihmisiin (Okolie 2003, 2).

Toiseuden käsite linkittyy vahvasti aiemmin esittelemäni representaation käsitteen isähahmoon Stuart Halliin, joka on käyttänyt usein eron käsitettä "itsensä" ja "toisen"

välisen merkityksen paljastamiseksi. Hallin näkemykseen pohjaa oman tulkintansa myös Löytty (2005). Hänen päätelmänään toiseuden käsite on keskeinen osa ihmisen identiteettiä ja merkityksiä muovaamaa prosessia (Löytty 2005, 166).

Tulkintani mukaan tutkielmani varsinainen kohde, eli asunnottomuutta kokevat naiset, ovat kahdella tavalla toiseutetussa asemassa yhteiskunnassa. He poikkeavat vallitsevasta normistosta, eli käsityksestä siitä, että ihmisellä on oltava oma asunto. Asunnottomuutta kokevien sisällä asunnottomat naiset ovat toiseutetussa asemassa suhteessa asunnottomuutta kokeviin miehiin, koska he poikkeavat vallitsevasta käsityksestä siitä, että asunnottomuutta kokeva henkilö on sukupuoleltaan miesoletettu.

Toiseutetusta ryhmästä luodaan tavallisesti negatiivisia mielikuvia normistosta poikkeavuutensa takia. Toiseutettuun ryhmään liitetyjä adjektiiveja voivat olla esimerkiksi vieraus, poikkeavuus, eroavuus, muukalaisuus ja vastakohtaisuus (Löytty, 2005, 162). Perinteisesti viime vuosina julkisuudessa esillä olevia esimerkkejä tällaisista yhteiskunnallisesti toiseutetuista ryhmistä ovat muun muassa maahanmuuttajat ja seksuaalivähemmistöjen edustajat (Löytty 2005). Heillä toiseus kietoutuu vierauteen ja poikkeavuuteen yhteiskunnassa vallitsevasta normistosta.

Asunnottomuutta kokeva voi sen sijaan olla syntyjään maansa kansalainen ja täyttää heteroseksuaalisuuden normin, mutta toiseus syntyy vastakohtaisuudesta ja eroavuudesta siitä, mitä hän ei ole. Asunnottomuutta kokevaan ihmiseen liittyy negatiivisia konnotaatioita syistä, joista asunnottomuus johtuu. Asunnottomuutta kokevaan henkilöön liitetään mediassa usein hänestä itsestään juontavia luonteenpiirteitä kuten kelvottomuus ja puutteellisuus (Lyons & Smedley 2021, 29), mutta myös myötätuntoa aiheuttavia konnotaatioita, kuten olosuhteiden aiheuttama, ihmisestä itsestään riippumaton asunnottomuus (emt.).

Yhteiskunnassa toiseutettuja ovat myös naiset. Feministisen teorian mukaan eri ilmiöiden julkinen keskustelu on läpi historian tapahtunut miesten kautta ja miesten hallinnassa. Simone de Beauvoir on kirjoittanut, että yhteiskunta toiseuttaa naiset

suhteessa miehiin. Nainen on de Beauvoirin klassisen määrittelyn mukaan ”toinen sukupuoli”, eli poikkeus ihmisen normista miehenä.

Kun tarkastelee norminmukaiseen sukupuolijähteluun kätkeytyviä vallankäytön sekä syrjinnän muotoja, huomio kohdistuu usein huomaamattomiin kielellisiin ja sosiaalisiin käytäntöihin, joilla naisia toiseutetaan (Löytty 2005, 163). Yhteiskunnallisena ilmiönä naisen toiseuttaminen toteutuu myös asunnottomuutta kokevien joukossa, jossa yhteiskunnalliset palvelut ovat luotu miesten tarpeiden ehdoilla. Toiseuden käsitteessä keskeisiä ovat myös hierarkiat ja valtasuhteet. Tutkimuskielessä toiseuden avulla jäsennetään suhdetta tutun ja vieraan tai normin ja poikkeuksen välillä eli kuvaillaan valtasuhdetta, jossa jokin ymmärretään erilaiseksi ja samalla toista alemmaksi (Löytty 2005, 162).

Yhteiskunnassa asunnottomuutta kokevat ovat toiseutettuja suhteessa asunnollisiin ja asunnottomat naiset suhteessa asunnottomiin miehiin myös siksi, että kummassakin ensimmäinen on alisteisessa asemassa suhteessa jälkimmäiseen ja asunnoton nainen erityisen alisteisessa ja haavoittuvassa asemassa suhteessa asunnolliseen. Toiseuden käsitettä ymmärtääkseen on kuitenkin tärkeää ymmärtää, että kaikki erot eivät myöskään ole toiseutta (Löytty 2005, 181–183). Erilaisuuden ja toiseuden käsitteiden välinen ero on tärkeä ymmärtää. Sen voi hahmottaa niin, että erilaisuus on kuvaileva ja toiseus strateginen käsite (Löytty 2005, 182).

Olen avannut tässä luvussa toiseuden käsitettä ja siirtynyt kohti tutkimusaiheeni, eli asunnottomuutta kokevaa naista mediassa. Seuraavassa luvussa käsittelen mediaa ja sukupuolta, minkä jälkeen perustelen kaksi tutkimuskysymystäni.

2.4 Media ja sukupuoli

Journalismi on historiallisesti sukupuolittunutta. Naispuolisten toimittajien määrä on kasvanut toimituksissa nopeasti vasta 1970-luvulla ja journalistikunnassa 1980-luvulla (Ruoho & Torkkola 2010). Sukupuolittuneet käytänteet hallitsevat silti yhä journalismia,

jossa tärkeiksi mielleytyt asiat kuten talous ja politiikka nähdään miesten alueena, kun taas vähemmän tärkeiksi mielleytyt tunneasiat ja ihmissuhdekysymykset naisten alueena (Ruoho & Torkkola 2010).

Laajemmin sukupuolittuneet käytänteet näkyvät myös journalismin kohteissa. Yksi tapa on tehdä erottelu journalismin institutionaaliseen ja yleisön orientaatio-suuntaan, jotka erottuvat puolestaan maskuliinisen ja feminiinisen alueeseen (van Zoonen, 1998). Asunnottomuutta koskeva uutisointi ei ole määrällisesti kovin suurta, mutta tulkintani mukaan se sijoittuu van Zoonen luokittelussa maskuliiniseen instituutioon orientoituneeseen journalismiin, johon sijoittuu uutiset.

Asunnottomuutta kokevan naisen näkymättömyys mediassa juontaa nähdäkseni myös siitä, että asunnottomuutta kokeva nainen ei täytä yhteiskunnan patriarkaalisen normiston mielikuvia ideaalinasesta, mihin useat feministiset teoritkin viittaavat. Nainen on pitkin historiaa esitetty lehtiteksteissä ja -kuvissa seksuaalisen arvonsa kautta (Gill & Toms 2019). Asunnottomuutta kokeva nainen poikkeaa lehtiteksteissä naista seksualisoivasta normistosta, jossa häntä esitellään ja kuvaillaan traditionaalisesti esimerkiksi hiustensa värin tai ruumiinrakenteensa kautta (emt.).

Media ylipäättään on historiallisesti representoinut uutisensa pitkälti varsin miesvaltaisesti (Turley, 2006). Vuosien 1995–2005 välillä naisten määrä maailman radio-televisio- ja lehti-uutisisten aiheina nousi vain neljä prosenttia, 17 prosentista 21 prosenttiin (emt.). Tyynenmeren alueella naisten osuus uutisaiheista oli korkeimmillaan 26 prosenttia (emt.). Tilastot tukevat osaltaan näkemystä journalismin sukupuolittuneisuudesta.

Vaikka naiset ovat olleet historian saatosta nykypäivään asti journalismin aiheina vähemmistöä, sukupuolissa esiintyy journalismin aihekohtaista vaihtelua. On esimerkiksi todennäköisempää, että naiset esiintyvät taiteeseen tai viihteeseen liittyvissä uutisissa kuin talouteen tai politiikkaan liittyvissä uutisissa. Jälkimmäiset ovat miesten hallitsemia ja niissä naisten näkyminen on kaikista epätodennäköisintä (emt.).

2.5 Tutkimuskysymykset

Aiemmissa luvuissa olen esitellyt tutkielmani avainkäsitteitä – representaatiota, toiseutta, mediaa ja sukupuolta sekä niiden kiinnittymistä tutkimusaiheeseeni eli asunnottomuutta kokevasta naisesta tuotettuihin diskursseihin suomalaisessa mediassa.

Olen kiinnostunut tutkielmassani siitä, ketkä pääsevät ääneen asunnottomuutta kokevista naisista puhuttaessa ja miten valtasuhteet rakentuvat esimerkiksi toimittajan äänen ja asunnottomuutta kokevan naisen äänen välillä. Haluan tutkielmassani selvittää, millaisia merkityksiä suomalainen media luo asunnottomuutta kokevista naisista. Olen siksi päätenyt näihin kahteen tutkimuskysymykseen:

1. Millaisia diskursseja suomalainen media loi asunnottomuutta kokevista naisista lokakuussa 2019 asunnottomien yönä, jolloin teemana oli naisten asunnottomuus?
2. Ovatko diskurssit asunnottomuutta kokevista naisista suomalaisessa mediassa muuttuneet lokakuun 2019 jälkeen?

3 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa esittelen ja perustelen tutkimusmenetelmäni sekä siihen valitsemaani aineistoa. Aloitan luvussa 3.1. esittelemällä aineistoani ja jatkan luvussa 3.2. esittelemällä tutkimusmenetelmäni.

3.1 Aineisto

Suomessa järjestetään asunnottomien yö vuosittain lokakuussa. Asunnottomien yö on 17.10.2002 perustettu kansalaisliike, jonka tavoitteena on tulevaisuus ilman asunnottomuutta (Asunnottomien yö 2022). Järjestö määrittelee itsensä puoluepoliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomaksi sekä pitää asuntoa jokaisen ihmisen perusoikeutena (emt.). Asunnottomien yötä vietetään vuosittain pitkin Suomea 17. päivä lokakuuta, jolloin vietetään myös Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) köyhyyden ja syrjäytymisen vastaista päivää.

Vuonna 2019 vietettynä asunnottomien yönä teemana oli huomion kiinnittäminen naisten kokemaan asunnottomuuteen. Tapahtuman nimenä oli tuolloin ”Varjojen naiset” (emt.). Teemavuoden tavoitteena oli piilossa olevan naisten asunnottomuuden tekeminen näkyväksi (emt.).

Empiirinen havaintoni ennen tutkimukseni aloittamista oli, että suomalainen media julkaisee juttuja asunnottomuudesta kerran vuodessa isolla volyymilla, juuri asunnottomien yön tapahtumien ympärillä noin 15.–20. lokakuuta välisenä aikana. Kun etsin tutkimusaineistoksi verkkoartikkeleita asunnottomuutta kokevista naisista, havaintoni osuivat paikkansa pitäväksi. Lokakuulta 2019, jolloin asunnottomien yön teemana oli asunnottomuutta kokevat naiset, esiintyy tutkielman iso aineistotihentymä. Muuten suomalaisen median raportointi ylipäätään asunnottomuudesta on todella vähäistä, ja naisten asunnottomuudesta raportointi on vielä vähäisempää suhteessa miesten asunnottomuuteen.

Tein ensimmäisen aineistokeruuni syyskuussa 2022. Löysin artikkelit laajamittaisen Google-haun kautta. Tein Google-haun, jossa käytin hakusanoina sanoja ”asunnoton

nainen” ja ”naisten asunnottomuus”. Kävin läpi kaikki Google-haun kautta löytämäni naisten asunnottomuutta tavalla tai toisella käsittelemät suomenkieliset journalistisessa mediassa julkaistut artikkelit rajaamatta niitä mihinkään tiettyyn yksittäiseen mediaan. Löytämäni 23 artikkelin joukko sijoittui vuosien 2015–2022 välille, mutta mainitsemani aineistotihentymä sijoittui lokakuulle 2019. Täydensin alkuvuodesta 2023 hakuani uudestaan, jolloin aineistoni täydentyi kahdella, lokakuun 18. päivä vuonna 2022 julkaistuilla *Aamulehden* ja Yleisradion verkkoartikkelilla. Tein alkuvuodesta tarkastushaun, koska aavistin lokakuun 2022 asunnottomien yön lisännen jälleen aiheesta julkaistujen artikkeleiden määrää.

Olen jakanut keräämäni aineiston kahteen joukkoon: tutkimukseni perusjoukkoon, joka sisältää yhdeksän artikkelia sekä tutkimukseni seuranta-aineistoon, joka sisältää 10 artikkelia. Löytämästäni 25 naisten asunnottomuutta koskevasta artikkelista kuusi oli julkaistu ennen lokakuuta 2019. Rajaan nämä verkkoartikkelit pois tutkielman aineistosta, jotta ajallinen otanta pysyy tutkimuskysymysteni näkökulmasta loogisena ja relevanttina. Esittelen ja perustelen rajaustani sekä valintojani kahdessa seuraavassa alaluvussa.

3.1.1 Aineiston perusjoukko

Löysin naisten asunnottomuuteen liittyviä verkkoartikkeleita lopulta yhteensä 25 kappaletta. Niistä yhdeksän kappaletta, eli 36 prosenttia kokonaismäärästä, oli julkaistu asunnottomien naisten teemayön yhteydessä aikavälillä 13.10.2019–18.10.2019. Nämä yhdeksän artikkelia edustavat laajaa otantaa suomalaisesta mediasta. Niistä kolme on Yleisradion, kaksi MTV Uutisten sekä yksi *Aamulehden*, *Helsingin Sanomien*, *Iltalehden*, *Iltta-Sanomien* ja *Kalevan* julkaisemia.

Aineistona käyttämäni mediakatras tarjoaa otoksen erilaisella toimintalogiikalla toimivia mediataloja. *Aamulehti*, *Helsingin Sanomat* ja *Iltta-Sanomat* ovat Sanoma Media Finland Oy:n kustantamia päivittäin ilmestyviä sanomalehtiä. Niistä tamperelainen sanomalehti *Aamulehti* on ollut lyhyimmän aikaa konsernin omistuksessa, sillä Sanoma osti sen itselleen helmikuussa 2020 Alma Media Suomi Oy:ltä ison lehtikaupan yhteydessä.

Aineiston perusjoukossa käyttämäni *Aamulehden* artikkeli on lokakuulta 2019, jolloin lehti oli vielä Alma Median omistuksessa, mutta seuranta-aineistossa käyttämäni artikkeli on lokakuulta 2022, kun lehti oli jo Sanoma Median omistuksessa.

Sanoman omistamasta mediasta *Aamulehti* on seitsenpäiväinen tamperelainen sanomalehti, *Helsingin Sanomat* seitsenpäiväinen helsinkiläinen sanomalehti ja *Ilta-Sanomat* kuusipäiväinen valtakunnallinen iltapäivälehti.

Muusta aineistona käyttämästäni mediasta *Ilta-lehti* on Alma Median kustantama ja julkaisema kuusipäiväinen iltapäivälehti. *Kaleva* on Oulussa toimivan mediakonsernin Kaleva Median kustantama ja julkaisema seitsenpäiväinen sanomalehti. Yleisradio on Suomen valtion omistama valtakunnallinen mediayhtiö, ja MTV Uutiset on kaupallisen televisioyhtiön MTV:n uutisbrändi, minkä omistaa ruotsalainen teleoperaattori Telia Company.

Aineistona käyttämäni mediakatras tavoittaa erilaista yleisöä. Kansallinen Mediatutkimus (KMT) julkaisee vuosittain suomalaisen median lukijalukuja ja kokonaistavoitavuutta. *Ilta-Sanomilla* kokonaistavoitavuus on 2950000 lukijaa, *Ilta-lehdellä* 2943000 lukijaa, *Helsingin Sanomilla* 1698000 lukijaa, *Aamulehdellä* 478000 lukijaa ja *Kalevalla* 283000 lukijaa (KMT 2022).

Käytän lokakuulle 2019 sijoittuvaa yhdeksää artikkelia tutkimusaineistoni perusjoukkona, sillä ne antavat niukasta kokonaismäärästä vaihtoehtoja suhteellisen laajan ja monipuolisen katsauksen siitä, millaisia diskursseja suomalainen media on luonut asunnottomuutta kokevasta naisesta ilmiöön liittyvän teemapäivän ympärillä. Yleisesti aineiston perusjoukon rajaaminen teemapäivän ympärille tuottaa mielekkään katsauksen siihen, millaisia merkityksiä suomalainen media tuottaa asunnottomuutta kokevista naisista ajanjaksolla, jolloin muuten näkymätön ilmiö on poikkeuksellisen paljon esillä julkisuudessa.

Esittelen seuraavaksi tutkimusaineiston perusjoukkona käyttämäni yhdeksän artikkelin otsikot sekä lyhyet kuvaukset artikkelien sisällöistä. Kuvauksessani olen kiinnittänyt rakenteellisesti huomiota siihen, millaista kuvitusta ja mahdollista videosisältöä

verkkoartikkelit sisältävät. Rakenteellisten seikkojen lisäksi olen lyhyessä kuvauksessani kiinnittänyt huomiota siihen, onko artikkelissa esiintyvä nainen entinen asunnoton vai artikkelin tekohetkellä asunnoton ja esiintyykö hän jutussa omalla nimellään. Suluissa ovat verkkoartikkelien julkaisupäivämäärä ja media. Artikkelit ovat esiteltynä aikajärjestyksessä. Jos artikkelit ovat julkaistu samana päivänä, ne tulevat aakkosjärjestyksessä median mukaan. Tarkemmat tiedot artikkeleista löytyvät tutkielman viimeisestä osasta aineistoluettelona.

Tutkimusaineiston perusjoukko:

- 1) Päivi asui kodittomana metsässä Tampereen Lielahdessa, kunnes isäpuoli haki hänet pois: "Haaveilin, että minua vielä joku tulee rakastamaan"** (Aamulehti 13.10.2019.)

Artikkeli 52-vuotiaasta ja 40-vuotiaasta aiemmin asunnottomista naisista, jotka esiintyvät etunimillään. Noin 12400 merkkiä tekstiä, kuusi kuvaa ja kolme grafiikkaa.

- 2) Naisten kodittomuus yleistyy – Janna, 37, tietää minkälaista on nukkua taivasalla: "Saatoin olla ainoa nainen 50 miehen porukassa. Nyt naisia voi joukossa olla parikymmentäkin"** (Iltalehti 16.10.2019.)

Artikkeli 37-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etu- ja sukunimillään. Noin 7500 merkkiä tekstiä ja kolme kuvaa.

- 3) Kaksi naista kertoo millaista on kodittomien naisten elämä Helsingin kaduilla: "Mikään ei ole ilmaista"** (Helsingin Sanomat 17.10.2019.)

Artikkeli kahdesta aiemmin asunnottomasta naisesta, jotka esiintyvät etu- ja sukunimillään. Noin 8100 merkkiä tekstiä, kuusi kuvaa ja kaksi grafiikkaa.

- 4) "Minulle on ehdotettu monta kertaa seksiä vaihtokaupaksi yöpaikasta" – Koditon on entistä useammin nainen, mikä tuo uhan väkivallasta ja hyväksikäytöstä** (Kaleva 17.10.2019.)

Artikkeli 31-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään. Noin 4000 merkkiä tekstiä ja kuva.

- 5) Naisten asunnottomuuteen liittyy yleensä myös perhe ja äitiys: "Nämä naiset elävät hyvin haavoittuvaisissa tilanteissa"** (MTV Uutiset 17.10.2019.)

Artikkeli naisten asunnottomuudesta, jossa haastatellaan asiantuntijaa. Noin 1800 merkkiä tekstiä sekä 6 minuutin ja 54 sekunnin mittainen videoklippini.

- 6) Sari jäi korkeiden vuokrien takia ilman asuntoa ja majoilee nyt milloin missäkin: "Joskus itkettää aika paljon"** (MTV Uutiset 17.10.2019.)

Artikkeli asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään. Sisältää noin 1500 merkkiä tekstiä sekä 4 minuutin ja 28 sekunnin mittaisen videoklipin.

- 7) Asunnottomuuden kokenut Emma, 23, takertui rutiineihin hammasharja rinkassa: Valehtelin itselleni, että halusin olla vapaa reppureissaaja** (Yleisradio 17.10.2019.)

Artikkeli 24-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään. Noin 7000 merkkiä tekstiä ja neljä kuvaa.

- 8) Sara, 28, on viettänyt yli viisi vuotta rappukäytävissä ja kodittomien suojissa: "En ymmärrä vieläkään, miten siihen pisteeseen joutuu"** (Yleisradio 17.10.2019.)

Artikkeli 28-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään. Noin 7000 merkkiä tekstiä ja kaksi kuvaa.

**9) Tytär päätyi lastenkotiin, sosiaalitoimi ei auta – kahden lapsen työssäkäyvä äiti
Taina kertoo, millaista on joutua kodittomaksi Suomessa (Ilta-Sanomat
18.10.2019.)**

Artikkeli Turun asunnottomien yöstä, jossa haastatellaan kahta asunnottomaa naista ja kolmea miespuolista parturia. Noin 5600 merkkiä tekstiä ja kuusi kuvaa.

3.1.2 Seuranta-aineisto

Toiseen tutkimuskysymykseeni, eli asunnottomaa naista koskevien diskurssien muutokseen, etsin vastausta tutkimalla seuranta-aineistona lokakuun 2019 jälkeen julkaistuja artikkeleita asunnottomuutta kokevista naisista.

Valitsemani 10 seuranta-artikkelia olivat julkaistu lokakuun 2019 jälkeen vuosina 2020–2022. Näistä 10 artikkelista vain neljä sijoittuu lokakuulle eli asunnottomien yön ympärille, joten lisäaineistoksi valikoitui muuhunkin aikaan vuodesta julkaistuja artikkeleita. Nämä 10 artikkelia edustavat aineiston perusjoukon tapaan laajalti useaa eri mediaa. *Ilta-Sanomat*, *Ilta-Sanomat*, MTV Uutiset ja Yleisradio ovat julkaisseet seuranta-aineiston verkkoartikkeleista kaksi, *Aamulehti* ja *Helsingin Sanomat* kumpikin yhden.

Esittelen seuraavaksi seuranta-aineistona käyttämäni yhdeksän artikkelin otsikot sekä lyhyet kuvaukset artikkelien sisällöistä. Suluissa ovat verkkoartikkelien julkaisupäivämäärä ja media. Artikkelit ovat esiteltyinä aikajärjestyksessä. Jos artikkelit ovat julkaistu samana päivänä, ne tulevat aakkosjärjestyksessä median mukaan. Tarkemmat tiedot artikkeleista löytyvät tutkielman viimeisestä osasta aineistoluettelona.

Seuranta-aineisto:

**1) Emma asui Helsingin kaduilla – kertoo nyt, millaista oli olla asunnoton nainen
(MTV Uutiset 19.1.2020.)**

*Artikkeli 24-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään.
Noin 2400 merkkiä tekstiä sekä 5 minuutin ja 45 sekunnin mittainen videoklipp.*

- 2) Veera, 24, nukkui öitä ulkona jäätyään eron jälkeen ilman asuntoa – vapaaehtoiset tukikummit auttavat asunnottomia nuoria** (Yleisradio 23.1.2020.)

*Artikkeli 24-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään.
Noin 4200 merkkiä tekstiä ja neljä kuvaa.*

- 3) Sain lapsen ja kodin** (Helsingin Sanomat 17.2.2020.)

*Artikkeli 32-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään.
Noin 13200 merkkiä tekstiä ja kolme kuvaa.*

- 4) Emma, 24, koki nuorena asunnottomuuden tylyyden – nyt hän kiertää katuoppaana kertomassa omista kokemuksistaan: "Tunsin olevani yhteiskunnan ulkopuolella"** (MTV Uutiset 4.7.2020.)

*Artikkeli 24-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään.
Noin 3300 merkkiä tekstiä sekä 7 minuutin ja 36 sekunnin mittainen videoklipp.*

- 5) Irina, 36, ja Virpi, 52, ovat kodittomia – tällaista on naisten elämä** (Iltalehti 16.10.2020.)

Artikkeli 36-vuotiaasta ja 52-vuotiaasta asunnottomista naisista, jotka esiintyvät etu- ja sukunimillään. Noin 10500 merkkiä tekstiä, yhdeksän kuvaa ja 46 sekunnin mittainen videoklipp.

- 6) Jenni, 28, jäi asunnottomaksi täytettyään 18 vuotta – kodittomuudella oli kauaskantoiset seuraukset** (Iltä-Sanomat, Me Naiset 25.10.2020.)

*Artikkeli 28-vuotiaasta aiemmin asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään.
Noin 8000 merkkiä tekstiä ja kuva.*

- 7) Mirva tietää, millaista on elää kaduilla – koti meni eron yhteydessä neljä vuotta sitten** (Ilta-Sanomat, Me Naiset 24.1.2021.)

Artikkeli 48-vuotiaasta asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään. Noin 12600 merkkiä tekstiä ja viisi kuvaa.

- 8) Sari, 53, on elänyt rautatie-asemalla Helsingissä 8 vuotta – kerran kuussa hän muuttaa hotelliin** (Iltalehti 29.4.2022.)

Artikkeli 53-vuotiaasta asunnottomasta naisesta, joka esiintyy etunimellään. Noin 26000 merkkiä tekstiä, 19 kuvaa sekä kaksi videoklippä, joista toinen on minuutin ja 45 sekunnin ja toinen minuutin ja 7 sekunnin mittainen.

- 9) Tämä tamperelaisnainen eli pitkään kodittomana, varasteli Koskikeskuksesta ja pakeni poliisia – Yllättävä tapahtuma muutti elämän täysin** (Aamulehti 17.10.2022.)

Artikkeli keski-ikäisestä aiemmin asunnottomasta naisesta, joka ei esiinny nimellään. Noin 10700 merkkiä tekstiä ja kuusi kuvaa.

- 10) Asunnoton nainen majoilee usein kaverien nurkissa ja maksaa siitä rahalla, aineilla tai seksillä – ”Koti on turvapaikka”, sanoo Myymeli** (Yleisradio 17.10.2022.)

Artikkeli asunnottomasta naisesta, joka esiintyy nimimerkillä. Noin 2800 merkkiä tekstiä ja kolme kuvaa.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Esittelen seuraavaksi, miten päädyin valitsemaan tutkimusmenetelmäkseni kriittisen diskurssianalyysin ja miten aion hyödyntää menetelmää aineiston analysoimisessa.

Tavoitteenani oli tuoda aineistolla näkyville, millaisia diskursseja suomalainen media luo asunnottomuutta kokevista naisista. Halusin pureutua erityisesti siihen, millaisia rooleja

suomalainen media luo asunnottomuutta kokeville naisille. Erittelen sitä, miten erilaiset yhteiskunnalliset valtasuhteet näkyvät aineistossa. Olin kiinnostunut siitä, miten asunnottomuutta kokevan naisen yhteiskunnallinen toiseus ilmenee hänestä luoduissa diskursseissa suomalaisessa mediassa.

Halusin selvittää, ketkä ovat toimijoina asunnottomuutta kokevia naisia käsittelevissä artikkeleissa suomalaisessa mediassa, eli keiden ääni niissä pääsee kuuluville: Kuuluuko artikkelissa toimittajan, asunnottomuutta kokevan naisen vai jonkun muun ääni? Miten paljon asunnottomuutta kokeva nainen saa puhetilaa heitä koskevissa artikkeleissa? Millaisia diskursseja tuotetaan asunnottomuutta kokevien naisten vaiheille ja ketkä niitä tuottavat?

Sukupuolen näkökulmasta olen kiinnostunut siitä, millaisia vertauksia asunnottomuutta kokevista naisista käsittelevässä aineistoissa esiintyy asunnottomuutta kokeviin miehiin. Silmäiltyäni aineistoa olen myös havainnut median käyttävän asunnottomuudesta jonkin verran termiä kodittomuus. Pienenä lisähuomiona minua kiinnostaa tutkia, kumpaa termeistä käytetään ja sekoittuvatko ne keskenään. Olen valinnut tutkimusmenetelmäksi kriittisen diskurssianalyysin. Koen sen loogiseksi ja parhaiten soveltuvaksi analyysityökaluksi tutkielman kannalta, koska tutkin kielenkäyttöä ja niihin liittyviä valtasuhteita.

Esittelen seuraavassa analyysissä ensin yleisesti diskurssianalyysiä sekä sen jälkeen kriittistä diskurssianalyysiä analyysityökaluna.

3.2.1 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysi itsessään ei ole selvärajainen tutkimusmenetelmä, vaan hieman löyhä viitekehys, minkä sisään sopii erilaisia painopisteitä ja menetelmällistä soveltamista (Jokinen 2016, 37). Diskurssianalyysissä tutkimuksen kohteena on tiivistetysti kielenkäyttö ja siihen liittyvät erilaiset sosiaaliset käytänteet. Diskurssien toimintaulottuvuuden korostaminen on tärkeää, jotta tutkimus linkittyy sosiaalisten käytäntöjen sisällä toimiviin merkityssysteemeihin (Jokinen 2016, 53).

Jokinen (2016, 37) on asettanut diskurssianalyysin rakennuspalikoiksi viisi teoreettista lähtöoletusta:

- 1) *Oletus kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta.*
- 2) *Oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta.*
- 3) *Oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta.*
- 4) *Oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin.*
- 5) *Oletus kielenkäytön seurauksia tuottavasta luonteesta.*

Diskurssianalyysin voi jakaa kriittisen diskurssianalyysin orientaatioon ja analyttisen diskurssianalyysin orientaatioon. Kriittisessä diskurssianalyysissä lähtökohtana on oletus alistussuhteiden olemassaolosta, jolloin tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kielellisiä käytänteitä tällaisten suhteiden oikeuttamiseksi ja ylläpitämiseksi (Jokinen 2016, 561). Ideologia, käytänteet, valtasuhteet ja vaiennetut äänet ovat keskeisiä termejä kriittisessä diskurssianalyysissä (Jokinen 2016, 562). Kriittisen diskurssianalyysin vaihtoehto on analyttinen diskurssianalyysi, jossa ero syntyy tutkimuksen aineistolähtöisyydestä (Jokinen 2016, 562). Analyttinen diskurssianalyysi sulkee pois tutkijan oletukset yhteiskunnallisista alistussuhteista ja sen tavoitteena on sosiaalisen todellisuuden eksakti erittely (Jokinen 2016, 562–563).

Tutkielman lähtökohtana on vahva oletus alistussuhteista, joissa asunnottomuutta kokevat naiset elävät verrattuna asunnollisiin tai asunnottomuutta kokeviin miehiin. Kriittinen diskurssianalyysi soveltuu näin tutkimusmenetelmäksi. Jokinen (2016, 563) on tosin korostanut, että diskurssianalyysin analyttinen ja kriittinen orientaatio eivät sulje toisiaan pois, vaan ne ennemmin asettavat tietynlaiset lähtökohtatavoitteet tutkimukselle.

Hyödynnän aineiston analyysissä englantilaisen kielitieteen emeritusprofessorin Norman Faircloughin (1997) teoriaa kriittisestä diskurssianalyysistä. Fairclough on yksi kriittisen diskurssianalyysin merkittävimmistä kehittäjistä. Esittelen seuraavaksi lyhyesti Faircloughin näkemystä kriittisestä diskurssianalyysistä.

3.2.2 Kriittinen diskurssianalyysi

Fairclough (1997, 75) on määritellyt analyysitavan kriittisyyden juontavan siitä, että kriittinen diskurssianalyysi huomioi sosiaalisia käytäntöjä ja kielenkäyttöön liittyviä kausaalisuhteita, joita ihmiset eivät arjessaan havainnoi. Ydinajatuksena on, että kielenkäyttö ja vuorovaikutukset sisältävät aina erilaisia valtasuhteita, joita ihmiset pitävät keskinäisessä kanssakäymisessään itsestäänselvyksinä.

Kielenkäyttö rakentaa yhtäaikaaisesti sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä, jotka vastaavat erittelyä representaatioiksi, identiteeteiksi ja suhteiksi (Fairclough 1997, 76). Käytän kyseistä Faircloughin erittelyä kriittisen diskurssianalyysin menetelmänä. Luon kaksi taulukkoa, joilla tutkin, millaisia representaatioita, identiteettejä ja suhteita aineistoni tuottavat. Olen luonut taulukkoihini neljännen lohkon, johon erittelen, keiden ääni pääsee kuuluville artikkeleissa.

Taulukoissani erittelen representaation alle, miten asunnottomuutta kokeva nainen representoidaan kussakin lehtitekstissä. Identiteettilohkoon tutkin, millaisia syitä naisten asunnottomuudelle artikkelissa tuotetaan. Kolmantena tutkin, millaisia valtasuhteita artikkelin toimijoiden eli toimittajan sekä mahdollisen asiantuntijan ja asunnottomuutta kokevan naisen välille on rakennettu. Näin pyrin löytämään asunnottomuutta kokevalle naiselle luotuja diskursseja valikoidusta aineistostani.

Taulukkoni pohjautuu Faircloughin (1997, 14) luomaan kysymyspankkiin:

1. *Miten maailma representoidaan?*
2. *Minkälaisia identiteettejä on annettu niille, jotka esiintyvät ohjelmassa tai tarinassa?*
3. *Mitä suhteita on rakennettu osallistujien välille?*

Tässä luvussa olen esitellyt aineistoani ja tutkimusmenetelmäni sekä perustellut päätöksiä valintojeni takana. Seuraavassa luvussa esittelen tutkielman analyysia.

4 ANALYYSI

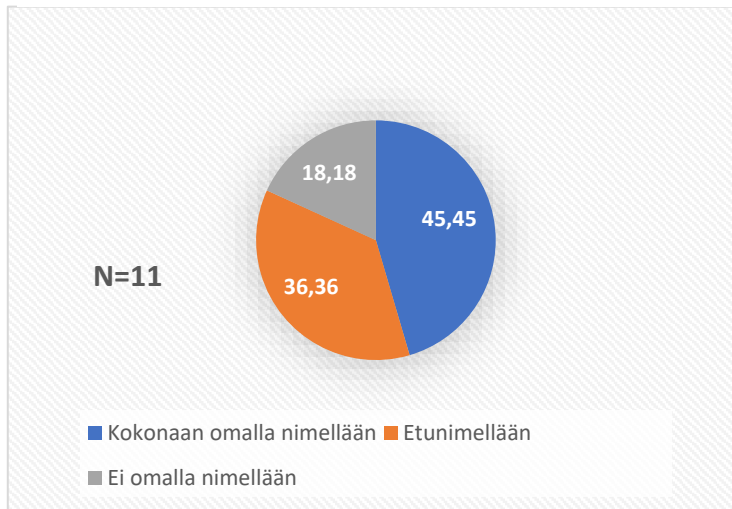
Tässä luvussa kerron aluksi yleisiä havaintoja tutkimusaineistosta. Sen jälkeen esittelen neljä päädiskurssia, jotka olen löytänyt taulukoimalla Faircloughin (1997) mallin mukaisesti aineiston representaatioon, identiteettiin ja suhteisiin. Lopuksi analysoin, miten perusaineistosta ja seuranta-aineistosta paljastuneet diskurssit vertautuvat toisiinsa.

4.1 Asunnottomat naiset tutkimusaineistossa

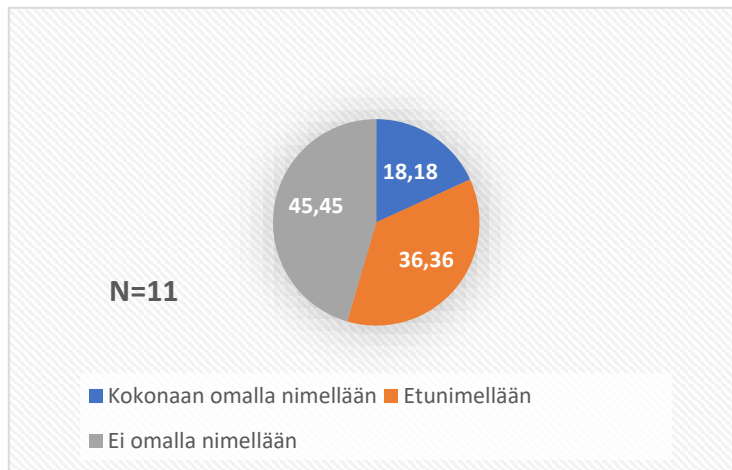
Olin kiinnostunut siitä, ketkä pääsevät ääneen naisten kokemaan asunnottomuuteen liittyvissä artikkeleissa. Esittelen analyysiluvun aluksi havainnollistavat kuviot ja taulukot siitä, miten moni asunnottomuutta kokeneista naisista esiintyy artikkeleissa omalla nimellään. Olen myös tehnyt grafiikan siitä, miten usein artikkeleissa esiintyvät parhaillaan asunnottomuutta kokevat naiset ja miten usein aiemmin asunnottomuutta kokeneet naiset, joilla artikkelin tekohetkellä on jo oma asunto.

Aineistossa esiintyy vähän akuutisti asunnottomuutta kokevia naisia. Asian arkaluonteisuus voi olla yksi tekijä, miksi asunnottomuutta kokevat naiset ovat vähäisesti esillä mediassa. Siinä, uskaltaako asunnottomuutta kokeva nainen esiintyä artikkelissa kokonaan omalla nimellään, pelkästään etunimellään vai täysin anonyymisti, on vaihtelua. Aineiston perusjoukossa vielä lähes puolet asunnottomuutta kokevista naisista esiintyy kokonaan omalla nimellään, seuranta-aineistossa enää alle viidesosa.

Kuvio 1: Asunnottomuutta kokevat naiset aineiston perusjoukossa

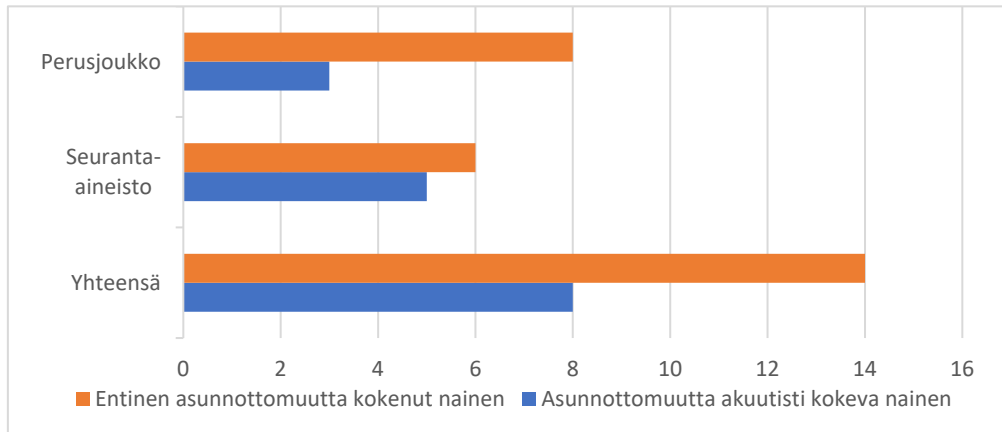
Kuvio 2: Asunnottomuutta kokevat naiset seuranta-aineistossani

Kuviot 1 ja 2 havainnollistavat, miten aineiston perusjoukossa on enemmän koko nimellä esiintyviä asunnottomuutta kokevia naisia kuin seuranta-aineistossa. Aineiston perusjoukossa noin 45 prosenttia asunnottomuutta kokevista naisista esiintyy koko nimellä ja noin 18 prosenttia peitenimellä. Seuranta-aineistossa prosenttiosuudet ovat toisinpäin. Prosenttiosuuksia lukiessa on huomioitava otoksen pienenus sekä perusaineistossa että seuranta-aineistossa, kummassakin vain 11. Yhteensä koko aineistossa on 22 asunnottomuutta kokevaa naista, joista seitsemän esiintyy etu- ja sukunimellä.

Kuvio 3: Naisen asuntotilanne artikkelia tehdessä.

Kuvio 3 havainnollistaa, miten artikkeleissa valtaosin ääneen pääsevät asunnottomuutta aiemmin kokeneet naiset, jotka eivät artikkelin tekohetkellä enää kärsi asunnottomuudesta. Aineiston perusjoukossa valtaosa, eli noin 73 prosenttia, on aiemmin asunnottomuutta kokeneita naisia.

Seuranta-aineistossa aiemmin asunnottomuutta kokeneiden naisten ja artikkelin tekohetkellä asunnottomuutta kokevien naisten lukumäärä on tasaisempi kuin perusjoukossa. Silti myös seuranta-aineistossa aiemmin asunnottomuutta kokeneiden naisten lukumäärä on hieman korkeampi kuin artikkelin tekohetkellä asunnottomuutta kokevien naisten.

Tämä luo haasteensa asunnottomuutta kokevien naisten kuvaamisessa ja heidän kokemansa välittömän todellisuuden luomisessa, sillä jutut rakentuvat valtaosin sellaisten henkilöiden ympärille, joilla on artikkelia tehdessä oma asunto, ja asiantuntijoiden puheisiin. Kokonaisuudessaan aineistossa esiintyneistä asunnottomista naisista noin 64 prosenttia oli aiemmin asunnottomuutta kokeneita naisia ja vain noin 36 prosenttia artikkelin tekohetkellä asunnottomuutta kokevia naisia. Prosenttilukuja arvioidessa on tässäkin huomioitava otosmäärän pienuus, eli 22 kappaletta.

Aineiston 19 artikkelista 10:ssä eli yli puolessa otsikoista käytettiin termiä "kodittomuus" ja viidessä termiä "asunnottomuus". Aineiston 19 artikkelista kuudessa käytettiin ainoastaan termiä "asunnottomuus". Lopuissa 13 artikkelissa käytettiin kumpaakin termeistä "asunnottomuus" ja "kodittomuus". Asunnottomuuden ja kodittomuuden termeillä on merkitysero, jota olen avannut aiemmin tutkielman luvussa 2.1, mutta ne sekoittuvat oletetusti arkikielessä ja aineiston perusteella myös mediassa keskenään.

4.2 Representaatio, identiteetti ja suhteet

Olen tehnyt diskurssianalyysini pohjalta kaksi taulukkoa, joista ensimmäiseen laitoin yhdeksästä perusaineiston artikkelista tekemäni havainnot Faircloughin (1997) representaatio-identiteetti-suhteet-jaottelun alle. Jälkimmäisessä taulukossa olen tehnyt saman seuranta-aineistolle. Esittelen ensin taulukoimani tulokset. Siirryn sen jälkeen neljään päädiskurssiin, jotka olen nimennyt taulukoista hahmottelemieni tulosten pohjalta.

Olen kummassakin taulukossa kirjannut representaatio-otsikon alle merkittävimmät artikkelin luomat mielikuvat asunnottomuutta kokevista naisista. Identiteetti-otsikon alle olen merkinnyt keskeisimmät tekijät, jotka artikkeli nostaa esiin naisten asunnottomuuteen johtavina syinä. Suhteet-otsikon alle olen eritellyt, miten toimittajan sekä mahdollisen asunnottomuutta kokevan naisen, mahdollisen asiantuntijan ja muiden toimijoiden äänet asemoituvat artikkelissa. Olen kiinnittänyt erityisesti huomiota siihen, millainen on valtdynamiikka ääneen pääsevien eri toimijoiden välillä.

Neljännän "Ketkä puhuvat?"-otsikon olen lisännyt selvennyksenä siitä, keiden ääni kuuluu artikkeleissa. Suurin osa aineistosta sisältää yhden tai useamman asunnottomuutta kokevan naisen, yhden tai useamman asiantuntijan ja aina toimittajan äänen.

Taulukko 1: Perusaineiston representaatiot, identiteetit ja suhteet ja artikkeleissa puhuvat henkilöt.

Artikkeli	Representaatio	Identiteetti	Suhteet	Ketkä puhuvat?
AL: Päivi asui kodittomana metsässä... (13.10.2019)	Turvattomuus, kylmyyden ja likaisuuden kokemukset.	Äitiys, Vuokrat, maksuhäiriöt, päihteet, mielenterveys, traumat.	Vahva toimittajan ääni, asiantuntijoilla iso rooli.	Kaksi asunnotonta Kaksi asiantuntijaa Toimittaja
IL: Naisten kodittomuus ... (16.10.2019)	Turvattomuus, taloushaasteet.	Päihteet, kehitys.	tasa-arvon Toimittaja antaa asunnottomalle äänen.	Asunnoton Toimittaja
HS: Kaksi naista kertoo, millaista on kodittomien... (17.10.2019)	Turvaton kiertolaiselämä, jossa täytyy esittää kovaa.	Avioero, sairastuminen, velkaantuminen.	päihteet, Toimittaja ja kaksi asunnotonta toimivat asiantuntijoina.	Kaksi asunnotonta Toimittaja
Kaleva: "Minulle on ehdotettu monta kertaa... (17.10.2019)	Turvattomuus, äitiys ja siihen liittyvä häpeä.	Piiloasunnottomuus, päihteet, miehille kehitetyt tukipalvelut.	Asunnoton kertoo tarinansa, asiantuntija auktorisoi.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
MTV Uutiset: Naisten asunnottomuuteen liittyy... (17.10.2019)	Haavoittuva asema, perhe ja äitiys.	Rakenteellinen ongelma, johon ei ole yksittäistä syytä.	Asiantuntijan ja toimittajan dialogi syistä ja ratkaisuksista.	Asiantuntija Toimittaja
MTV Uutiset: Sari jäi korkeiden vuokrien takia ... (17.10.2019)	Tavallisen ihmisen taloudelliset haasteet.	Korkeat vuokrat suhteessa tuloihin, elämän kriisit.	Asunnoton kertoo tarinansa, asiantuntija auktorisoi.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
Yle: Asunnottomuuden kokenut Emma, 23, takertui... (17.10.2019)	Turvattomuus, seksuaalisen väkivallan uhka.	Ero, sairaus, työttömyys ja sosiaaliset tekijät.	Asunnoton kertoo tarinansa, asiantuntija auktorisoi.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
Yle: Sara, 28, on viettänyt yli viisi vuotta... (17.10.2019)	Kiertolainen, joka elää tuttujensa nurkissa.	Päihteet, syrjäytyminen, elämäntilanteen muutokset.	Toimittaja rakentaa äänellään asunnottoman tarinaa.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
IS: Tytär päätyi lastenkotiin, sosiaalitoimi ei auta... (18.10.2019)	Tavallisia ihmisiä, joilla ovat omat erilaiset tarinansa.	Yksilöllisiä syitä, kehittyä uusia ryhmiä: Esimerkiksi sisäilman vuoksi asunnottomat	Asunnottomien naisten ja parturien äänet kuuluvat vahvasti artikkelissa.	Kaksi asunnotonta Kolme parturia Vapaaehtoistyöntekijä Toimittaja

Taulukko 2: Seuranta-aineiston representaatiot, identiteetit ja suhteet ja artikkeleissa puhuvat henkilöt.

Artikkeli	Representaatio	Identiteetti	Suhteet	Ketkä puhuvat?
MTV Uutiset: Emma asui... (19.1.2020)	Syrjäytyminen, hierarkiassa miesten alla.	Päihteet.	Asunnoton kertoo tarinansa videolla.	Asunnoton Toimittaja
Yle: Veera, 24, nukkui öitä ulkona... (23.1.2020)	Vuoroin piilo- ja katuasunnoton kiertolainen.	Ero parisuhteesta.	Asunnoton kertoo tarinansa, asiantuntijat auktorisoivat ilmiötä.	Asunnoton Kolme asiantuntijaa Toimittaja
HS: Sain lapsen ja kodin (17.2.2020)	Mielenterveyden haasteet, alhainen itsetunto, äitiys.	Vaikeat perheolot, maksuhäiriömerkinnät.	Toimittaja toimii kertojana, asiantuntija auktorisoi havaintoja.	Asunnoton Kaksi asiantuntijaa Toimittaja
MTV Uutiset: Emma, 24, koki nuorena... (4.7.2020)	Piiloasunnoton kiertolainen.	Vaikeudet elämänhallinnassa, päihteet.	Asunnoton kertoo tarinansa videolla ja artikkelissa.	Asunnoton Toimittaja
IL: Irina, 36, ja Virpi, 32, ovat kodittomia... (16.10.2020)	Turvattomuus, hygienia, matala itsetunto, äitiys ja isoäitiys	Päihteet, vuokranantajat.	Toimittaja antaa asunnottomille ja asiantuntijalle äänen.	Kaksi asunnotonta Asiantuntija Toimittaja
IS: Jenni, 28, jäi asunnottomaksi... (25.10.2020)	Jatkuvassa pelossa ja valppaudessa elo, äitiys.	Perheolot, väkivaltainen suhde, päihteet lähipiirissä.	Toimittaja kertojana asunnottoman tarinalle.	Asunnoton Toimittaja
IS: Mirva tietää, millaista on elää kadulla... (24.1.2021)	Kiertolainen, joka elää jatkuvassa väkivallan ja varastelun pelossa.	Korkeat vuokrat, päihteet, väkivalta, kulttuuriset tekijät...	Asunnoton kertoo tarinansa, asiantuntija auktorisoi.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
IL: Sari, 53, on elänyt rautatieasemalla Helsingissä... (29.4.2022)	Asunnottomuus elämäntapana, turvattomuus.	Mielenterveyshaasteet, vuokranantaja, oma valinta.	Tarina rakentuu toimittajan ja asunnottoman äänillä.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja
AL: Tämä tamperelaisnainen eli pitkään... (17.10.2022)	Huumeiden käyttö, pelon ja häpeän kokemukset, äitiys.	Perheolot, väkivaltainen parisuhde.	Toimittaja kertojana asunnottoman tarinalle.	Asunnoton Toimittaja
Yle: Asunnoton nainen majoilee usein kaverien... (17.10.2022)	Piiloasunnoton kiertolainen, sukupuoleen liittyvä häpeä.	Asunnottomuuden piiloluonteisuus, vaikeus pyytää ja saada apua.	Asiantuntijat auktorisoivat toimittajan havaintoja.	Asunnoton Asiantuntija Toimittaja

Tekemieni taulukoiden perusteella aineistosta paljastui neljä selvää päädiskurssia, sekä joitain niihin linkittyviä pienempiä aladiskursseja, asunnottomuutta kokevista naisista. Esittelen seuraavaksi neljä löytämäni päädiskurssia, jotka olen nimennyt seuraavasti:

- 1) *Turvattomuusdiskurssi*
- 2) *Päihdediskurssi*
- 3) *Talousdiskurssi*
- 4) *Äitiysdiskurssi*

4.3 Turvattomuusdiskurssi

Turvattomuusdiskurssi on määrällisesti hallitsevin kaikista diskursseista, joita on paljastunut aineistosta. Se esiintyy yhteensä 15:ssä aineiston kaikista 19 artikkelista. Perusaineistoissa turvattomuusdiskurssi nousee esiin kuudessa yhdeksästä artikkelista. Seuranta-aineistossa turvattomuusdiskurssi esiintyy yhdeksässä 10 artikkelista.

Aineiston 19 artikkelista turvattomuusdiskurssi nousee esiin heti kolmen pääotsikossa. Aineistossa esiintyy yhteensä 67 väliotsikkoa, joista kuusi heijastaa turvattomuusdiskurssia. On huomioitava, että kahdessa *Helsingin Sanomien* artikkelissa ja yhdessä *Ilta-Sanomien* artikkeleista ei ole väliotsikoita. Joka tapauksessa artikkelien väliotsikoista kuudessa viitataan suoraan asunnottomuutta kokevan naisen turvattomuuteen. Artikkeleista neljä sijoittuu perusaineistoon ja kaksi seuranta-aineistoon. Väliotsikot ovat nimetty seuraavasti:

Elämä kadulla kulutti – veitsi oli taskussa kaiken varalta (AL 13.10.2019)

Naisille katu tuo seksuaalisen hyväksikäytön riskin (Yle 17.10.2019)

Turvallisuus on keskeistä naisten toipumiselle (Yle 17.10.2019)

Turvan sijasta pakkoriisuttamista ja eristämistä (Yle 17.10.2019)

Pelko näkyy kovuutena (IS 24.1.2021)

Koko ajan sai pelätä (AL 17.10.2022)

Turvattomuusdiskurssissa korostuu asunnottomuutta kokevien naisten alttius joutua väkivallan ja erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Aineiston 19 artikkelista yhdeksässä nostetaan esiin väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhka asunnottomuutta kokevien naisten erityispiirteenä. Turvattomuusdiskurssi luo mielikuvaa asunnottomuutta kokevan naisen elämästä alituudessa pelossa ja valppaudessa, jotta hän pysyisi turvassa.

Turvattomuusdiskurssi rakentuu myös vastakohtaisuuden kautta eli nostamalla esiin niitä asioita, mitkä kohottavat turvallisuuden tunteen todennäköisyyksiä asunnottomuutta kokevalle naiselle.

Jos mistään ei löytynyt yösijaa, Sara etsi sitä rappukäytävistä. Kaverin kanssa oli nukuttava, koska se oli turvallisempaa. (Yle 17.10.2019)

Turvattomuusdiskurssi syntyy yhdessä toimittajan sekä artikkelissa mahdollisesti esiintyvien asunnottomuutta kokevan naisen ja asiantuntijan äänillä. Useissa artikkeleissa toimittaja käyttää ensin omaa ääntään ja vahvistaa sitten luomaansa turvattomuusdiskurssia asunnottomuutta kokevan naisen subjektiivisella tarinalla tai asiantuntijan auktoriteetilla. Koko aineistossa yhteensä 12 artikkelia rakentuu kuvailemallani kaavalla, ja näistä artikkeleista 11:ssä toistuu turvattomuusdiskurssi. Toimittajan ääni kuuluu artikkeleissa määrällisesti eniten, ja tarina rakentuu asunnottomuutta kokevan tai aiemmin kokeneen naisen tarinan kautta kohti yleisempää ilmiötä naisten kokemasta asunnottomuudesta, jolloin mahdollinen asiantuntija pääsee ääneen.

Esimerkiksi perusaineistossa *Kalevan* (17.10.2019) artikkelissa turvattomuusdiskurssia luodaan heti jutun alussa toimittajan äänellä ja heti perään asunnottomuutta kokevan naisen vahvistuksella.

Vaikeinta kodittomana naisena on Jaden mukaan se, että joutuu pelkäämään koko ajan. Naisia uhataan väkivallalla ja pahoinpidellä, käytetään seksuaalisesti hyväksi tai heiltä viedään rahat.

– Minulle on ehdotettu monta kertaa seksiä vaihtokaupaksi yöpaikasta, mutta se on ollut minulle raja, jota en ylitä. (Kaleva 17.10.2019)

Sama malli toistuu perusaineistossa myös *Helsingin Sanomien* (17.10.2019) artikkelissa, jossa toimittaja kertoo ensin omalla äänellään, miten asunnottomuutta kokevalla naisella on todella iso todennäköisyys joutua hyväksikäytön, varkauden ja pahoinpitelyn uhriksi. Heti seuraavassa sitaatissa artikkelissa esiintyvä aiemmin asunnottomuutta kokenut nainen kertoo, miten mikään ei ole ilmaista ja asunnottomuutta kokevan naisen mahdollisena maksuvälineenä toimii joko huumeet tai nainen itse.

Asunnottomuutta aiemmin kokeneen naisen suora sitaatti siitä, että ”on pakko olla mahdollisimman kova, tai sinut syödään elävältä”, vahvistaa turvattomuusdiskurssia. Asunnottomuutta kokevan naisen äänellä toisinnetaan näin samalla diskurssia, joka poikkeaa pehmeitä arvoja ja feminiinisyyttä korostavasta stereotyyppisestä naiskuvasta. Turvattomuusdiskurssi siis samalla vahvistaa asunnottomuutta kokevien naisten toiseutta suhteessa asunnottomuutta kokeviin miehiin ja asunnollisiin. Turvattomuusdiskurssissa asunnottomuutta kokevan naisen on muovauduttava ”kovaksi”, eli miehiin ja miehisyteen perinteisesti liittyvään alueeseen. Samalla turvattomuusdiskurssi piiloviestillä implikoi naiseuden olevan poikkeus asunnottomuuden ympärille muodostuneessa kulttuurissa.

Turvattomuusdiskurssissa erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön uhka nousee esiin eroavaisuutena naisten ja miesten asunnottomuuden välillä. Se tapahtuu etenkin asiantuntijoiden, mutta myös toimittajan ja asunnottomuutta kokevien naisten äänillä.

Toisten nurkissa majailulla on hintansa. Sininauhaliiton mukaan asunnottomat naiset ovat miehiä alttiimpia väkivallalle ja hyväksikäytölle.

(Yle 17.10.2022)

Myös asunnottomuutta kokevat miehet kärsivät väkivallan uhasta, mutta asunnottomuutta kokevat naiset ovat toiseutetussa asemassa suhteessa heihin. Turvattomuusdiskurssi asettaa asunnottomuutta kokevan naisen uhrin asemaan nimenomaan sukupuolensa kautta, sillä seksuaalisen väkivallan uhka nousee eron tekemiseksi seikaksi asunnottomuutta kokevien naisten ja asunnottomuutta kokevien miesten välillä. Aineistossa nousee esille, että asunnottomuutta kokevien yhteiskunnalliset tukipalvelut ovat järjestetty miesten ehdoilla, mikä asettaa asunnottomuutta kokevat naiset alistaiseen ja turvattomaan asemaan.

Aineistosta paljastuu näennäisiä poikkeuksia, mutta poikkeuksetkin tukevat tai vahvistavat vähintään piiloluonteisesti vallitsevaa turvattomuusdiskurssia. Näin tapahtuu esimerkiksi perusaineistossa *Iltalehden* (16.10.2019) jutussa, jossa mainitaan naisilla olevan miehiä paremmat turvaverkot, jolloin yösjän löytäminen esimerkiksi kaverin luota tapahtuu helpommin kuin miehillä.

Seuranta-aineistossa eräänlainen poikkeus löytyy toisesta *Iltalehden* (29.4.2022) jutuista, joka kuitenkin rakentaa pohjimmiltaan turvattomuusdiskurssia jälleen vastakohtaisuuden kautta.

Sari kokee aseman turvalliseksi, sillä siellä on valvontakamerat, järjestyksenvalvojat ja poliisit. (IL 29.4.2022)

Jutussa ”Sari kokee aseman turvalliseksi”, mutta heti sivulauseessa turvallisuuden tunteen syiksi tarkennetaan valvontakamerat, järjestyksenvalvojat ja poliisit. Se implikoi tilannetta, jossa asunnoton nainen kokee turvattomuutta muissa mahdollisissa oleskelupaikoissa, joissa ei ole yleistä valvontaa ja vartiointia luomassa turvallisuuden tunnetta.

Turvattomuusdiskurssissa väkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhka ovat pääasialliset turvattomuuden aiheuttajat asunnottomuutta kokeville naisille, mutta alituista pelkoa tai epävarmuutta tulevaisuudesta voivat tuottaa muutkin tekijät. Epävarmuus omasta elämästä ja tulevaisuudesta asettaa turvattomuuden tunnetta elämän tärkeimpien peruspilareiden kohdalle. Turvattomuusdiskurssi rakentuu esimerkiksi eräässä seuranta-aineiston artikkeleista myös lasten menetykseen liittyvästä jatkuvana pelkona. Se tapahtuu asiantuntijan äänellä, joka myös kumoo turvattomuuden syyn turhaksi.

”Moni vanhempi pelkää menettävänsä lasten huoltajuuden, jos paljastaa viranomaisille, että vuokrat ovat maksamatta. Todellisuudessa pelkän asunnottomuuden takia lapsia ei koskaan eroteta vanhemmista”, Lehtonen korostaa. (HS 17.2.2020)

Turvattomuusdiskurssin aladiskurssiksi olen nimennyt niin sanotun kiertolaisuusdiskurssin. Se esiintyy suoraan yhteensä kuudessa kaikista 19 aineiston artikkelista. Artikkeleista kaksi ovat perusaineistosta ja neljä seuranta-aineistosta. Olen nimennyt kiertolaisuusdiskurssin alle artikkelit, jotka luovat representaatiota asunnottomuutta kokevasta naisesta kiertolaiselämän kautta.

Kiertolaisuusdiskurssi liittyy osaksi turvattomuusdiskurssia siten, että turvattomuusdiskurssissa kiertolaisuus ja jatkuva liikkeellä oleminen nousee asunnottomuutta kokevien naisten tavaksi pysyä turvassa tai rakentaa pieniä turvallisuuden tunteita tuottavia rutiineja elämäänsä. Esimerkiksi Ylen (17.10.2019) artikkelissa asunnottomuutta kokevan naisen kiertolaisuusdiskurssia luodaan yhdessä toimittajan ja asunnottomuutta kokevan naisen äänellä. Sama toistuu *Helsingin Sanomien* (17.10.2019), Ylen (23.1.2020) ja *Ilta-Sanomien* (24.1.2021) artikkeleissa. *Helsingin Sanomien* (17.10.2019) artikkelissa toimittaja käyttää omaa ääntään rakentaakseen turvattomuusdiskurssin ja kiertolaisuusdiskurssin symbioosilla asunnottomuutta kokevan naisen representaatiota.

Mitään omaa kiertolaisena ei oikein voi pitää, kaikki särkyä, häviää tai viedään. Vaatteet päältäkin on fiksuinta heittää pois, jos saa jostain puhtaita tilalle, eikä likaisia kuitenkaan missään pääsisi pesemään. (HS 17.10.2019)

Kiertolaisuusdiskurssi linkittyy piiloasunnottomuuteen, mikä on yleinen naisten kokeman asunnottomuuden muoto. Kun asunnottomuutta kokevat naiset kiertävät tuttujen sohvien nurkissa tai rappukäytävissä, kiertolaisuusdiskurssin syntyminen naisten kokeman asunnottomuuden ympärille on loogista ja odotettavaakin. Aineiston 19 artikkelista piiloasunnottomuus mainitaan yhteensä kuudessa. Piiloasunnottomuus nostetaan esiin luonteeltaan sellaisena, että se vahvistaa turvattomuusdiskurssia. Esimerkiksi perusaineistossa *Kalevan* (17.10.2019) artikkelissa mainitaan erääksi piiloasunnottomuuden muodoksi asunnottomuutta kokevat naiset, jotka elävät väkivaltaisissa parisuhteissa sen takia, että heillä ei ole muutakaan paikkaa, mihin mennä.

Turvattomuusdiskurssin voi määritellä laajassa merkityksessään käsityksenä asunnottomuutta kokevan naisen elämästä jatkuvassa ylivirittyneessä pelkotilassa, mikä johtuu hänen sukupuolensa aiheuttamasta erityisestä uhasta joutua erilaisten henkisten tai fyysisten väkivaltatekojen uhriksi.

4.4 Päihdediskurssi

Päihdediskurssi on yhdessä talousdiskurssin kanssa määrällisesti toiseksi hallitsevin kaikista neljästä päädiskurssista, joita on paljastunut aineistosta. Se esiintyy yhteensä 13:ssa aineiston 19 artikkelista. Perusaineistossa päihdediskurssi esiintyy viidessä yhdeksästä artikkelista. Seuranta-aineistossa päihdediskurssi nousee esiin seitsemässä kymmenestä artikkelista. Aineiston 19 artikkelin pääotsikosta päihdediskurssi nousee esiin vain kerran, mutta 67 väliotsikosta neljässä viitataan suoraan päihteisiin. Näistä artikkeleista kolme on perusaineistosta ja yksi seuranta-aineistosta.

Raittiina joskus vain minuutti kerrallaan (AL 13.10.2019)

Päihdeetön jo 12 vuotta (IL 16.10.2019)

Kodittomuus pitkittää päihteiden sävyttämää elämää (Yle 17.10.2019)

Emma pääsi irti asunnottomuudesta kuntoutuksen avulla (MTV 19.1.2020)

Päihdediskurssi ilmenee hallitsevana diskurssina taulukoiden identiteettilohkossa, eli syinä tai osatekijöinä asunnottomuuden taustalla. Päihdeet nousevat artikkeleissa keskeiseen rooliin asunnottomuutta kokevan naisen tarinan taustalla tai yleisemmin ilmiönä naisten asunnottomuuden taustalla. Aineiston 19 artikkelista 12:ssa mainitaan päihdeet osana asunnottomuutta kokevan naisen tarinaa. Muuten päihdeet nousevat esille aineistossa esimerkiksi asiantuntijoiden äänellä yleisenä tekijänä asunnottomuuden taustalla.

Päihdediskurssi rakentuu silti pääosin asunnottomuutta kokevan naisen henkilökohtaisen päihteiden käytön kautta. Aineiston 19 artikkelista vain yhdessä päihdeitä käsitellään pelkästään yleisenä syynä asunnottomuuden taustalla, ei asunnottoman naisen subjektiivisen tarinan kontekstissa.

Päihdediskurssi ei ole yllättävä, mutta sen sisällä on erilaisia ilmenemismuotoja. Asunnottomuuden ja päihteiden käytön välille liittyy joka tapauksessa yleinen mielikuva, ja päihdediskurssi vahvistaa sitä artikkeleissa. Päihdediskurssi ei esiinny pelkästään päihteiden käyttönä, vaan se nousee esiin myös päihdeettömyyden korostamisella. Esimerkiksi kolmessa koko aineiston artikkeleista asunnottoman naisen päihdeettömyys nousee esille vastakohtana yleiselle stereotypialle siitä, että kaikki asunnottomuutta kokevat ihmiset olisivat päihdetaustaisia tai päihteiden käyttäjiä.

Perusaineistossa *Ilta-Sanomien* (18.10.2019) artikkelissa kerrotaan toimittajan äänellä omassa lauseessaan, että kampaamotuolissa käy täysin alkoholitonta väkeä, vaikka asunnottomuus yleisissä mielikuvissa yhdistetäänkin päihteiden käyttöön. Seuranta-aineistossa *Helsingin Sanomien* (17.2.2020) artikkelissa puolestaan toimittaja kertoo omalla äänellään asunnottoman naisen korostavan, että ei ole missään vaiheessa

käyttänyt päihteitä. Hieman samanlainen esimerkki löytyy seuranta-aineistosta myös *Iltalehden* artikkelista.

Toisinaan Virpiltä tullaan kysymään huumeita ja se ärsyttääkin. (IL 16.10.2020)

Päihdediskurssi liittyy turvattomuusdiskurssin kanssa, kuten kumpikin liittyy osin seuraavissa alaluvuissa esittelemiini kahteen muuhun päädiskurssiin. Löytämästäni neljästä päädiskurssista mikään ei ole täysin toisistaan erillinen. Päihteet luovat turvattomuutta, ja vastavuoroisesti turvattomuuden tunnetta paetaan päihteiden käyttöön. Seuraavaksi esittelemäni talousdiskurssin näkökulmasta päihteet ovat esimerkiksi voineet johtaa talousongelmiin. Päihdediskurssi liittyy viimeiseksi esittelemäni äitiysdiskurssin kanssa esimerkiksi siten, että äitiys on usein artikkeleissa ratkaiseva käänne kohti päihteetöntä elämää.

Aineistosta nousee esille, miten läheisten ihmisten tai muiden asunnottomuutta kokevien päihteiden käyttö aiheuttaa turvattomuutta asunnottomuutta kokeville naisille. Päihdediskurssi ei siis ilmene ainoastaan asunnottomuutta kokevan naisen päihteiden käytön kontekstissa, vaan se esiintyy eri tavoilla. Myös lähipiirin päihteiden käyttö nousee esiin asunnottomuuteen johtavana syynä. Esimerkiksi seuranta-aineistossa *Ilta-Sanomien* (25.10.2020) artikkelissa toimittajan äänellä kuvaillaan, miten asunnottomuutta kokeva nainen kertoo joutuneensa useita kertoja päihteitä käyttäneen ex-puolisonsa henkisen ja fyysisen väkivallan uhriksi sekä kodissa pyörineistä narkomaaneista.

Seuraavaksi nostamani esimerkki on seuranta-aineistosta samainen *Ilta-Sanomien* (25.10.2020) artikkeli. Siinä sitaatin ensimmäinen lause on kirjoitettu myös kyseisen artikkelin ingressiksi. Asetelma vahvistaa asunnottomuutta aiemmin kokeneen naisen äänellä päihdediskurssia, jossa korostuu suoranaishenä, että asunnottomuutta kokeva nainen ei ole päihteiden käyttäjä. Samaan aikaan toimittajan äänellä painotetaan, että kaikki eivät ole päihteiden käyttäjiä, mutta asunnottomuuden

ympärillä oleva kulttuuri tukee päihteiden käyttöä ja ajaa aiemmin päihteettömänäkin eläneen sille alttiiksi.

Jenni toivoo, että ihmiset tajuaisivat, että asunnottomissa on kaikenikäisiä, kaikenlaisia ihmisiä. Kaikki eivät ole päihteidenkäyttäjiä, mutta kotiin on oikeus jokaisella ihmisellä, myös narkomaaneilla ja alkoholisteilla.

– Oli lähellä, että minustakin olisi tullut alkoholisti tai narkkari. On jopa vähän ihme, etten itse ole vetänyt kamaa, kun miettii, millaisissa luukuissa olen ollut. Asunnottomana ei oikein pärjää ilman päihteitä, Jenni sanoo. (IS 25.10.2020)

Päihdediskurssin aladiskurssiksi olen luokitellut mielenterveysdiskurssin, joka korostuu usein päihteiden käytön seurannaisena tai päihteiden käyttöön johtavana tekijänä. Kenties kuvaavin esimerkki on seuranta-aineistossa *Ilta-Sanomien* (24.1.2021) artikkeli, jossa asiantuntijan äänellä kerrotaan, että katusunnottomalla ihmisellä on joko päihderiippuvuus tai mielenterveysongelmia.

Mielenterveysdiskurssi nousee suoraan esiin *Ilta-Sanomien* (24.1.2021) artikkelin lisäksi ainoastaan seuranta-aineistossa *Helsingin Sanomien* (17.2.2020) artikkelissa, jossa se liittyy myös talousdiskurssin kanssa. Tekstissä kirjoitetaan toimittajan äänellä, miten asunnottomuutta aiemmin kokeneen naisen täytyi sinitellä maksuhäiriömerkintöjensä kanssa. Seuraavassa lauseessa mainitaan ”hoitamattomat asiat”, joilla viitataan maksuhäiriömerkintöihin, ja niiden kerrotaan johtaneen mielenterveysongelmiin.

Esittelen mielenterveysdiskurssin selvyuden vuoksi päihdediskurssin aladiskurssina, mutta sen voi tulkita linkittyvän siis myös talousdiskurssiin tai esimerkiksi turvattomuusdiskurssiin. Esimerkiksi perusaineistossa Ylen (17.10.2019) artikkelissa aiemmin asunnottomuutta kokeneen naisen äänellä kerrotaan, miten pienillä arkirutiineilla hän loi jonkinlaista säännöllisyyttä rikkinäiseen elämään. Asunnottomuuteen johtavina syinä mainitaan puolestaan

sairaudet sekä muun muassa elämänhallinta ja ihmisen omat voimavarat mahdollistajina pyytää sekä saada apua.

Seuranta-aineistossa puolestaan *Iltalehden* (29.4.2022) artikkelissa Helsingin rautatieasemalla elävä asunnottomuutta kokeva nainen kertoo joutuneensa aiemmin elämässään mielisairaalaan ja sen olleen osatekijänä asuntonsa menettämiseen. Ylipäättään mielenterveyttä ei usein mainita artikkeleissa suoraan, mutta se kietoutuu erilaisina piilomerkityksenä ja kiertovihjeinä osaksi päädiskursseja.

Tiivistän lopuksi itse päädiskurssin, eli päihdediskurssin, määritelmällisesti päihteiden korostamisena asunnottomuuteen johtavana syynä joko yksilön omien valintojen tai ympäristön aiheuttamien olosuhteiden kautta.

4.5 Talousdiskurssi

Talousdiskurssi on yhdessä päihdediskurssin kanssa määrällisesti toiseksi hallitsevin kaikista diskursseista, joita on paljastunut aineistosta. Se esiintyy yhteensä 12:ssa aineiston 19 artikkelista. Perusaineistossa talousdiskurssi paljastuu diskurssiksi kuudessa yhdeksästä artikkelista. Seuranta-aineistossa talousdiskurssi esiintyy kuudessa kymmenestä artikkelista.

Aineiston 19 artikkelista talousdiskurssi ilmenee suoraan kolmen pääotsikossa. Aineiston 67 väliotsikosta talousdiskurssi nousee esiin suoraan neljässä. Seuranta-aineistossa Ylen (17.10.2022) pääotsikossa limittyvät samaan aikaan turvattomuusdiskurssi, päihdediskurssi ja talousdiskurssi.

Asunnoton nainen majoilee usein kaverien nurkissa ja maksaa siitä rahalla, aineilla tai seksillä. (Yle 17.10.2022)

Talousdiskurssi esiintyy useilla eri tavoilla asunnottomuutta kokevien naisten representaatioissa ja identiteetissä. Talousdiskurssin voi identiteetin osalta jakaa naisista

itsestään johtuviin ja heistä itsestään riippumattomiin asunnottomuuden syihin. Aineistossa yleisinä syinä naisten kokemaan asunnottomuuteen esitetään esimerkiksi vaikeudet taloudenpidossa ja maksuhäiriömerkinnät. Henkilöistä itsestään riippumattomina talousdiskurssin muotoina paljastuvat kalliit vuokrat Suomessa, erilaiset hankaluudet vuokranantajien kanssa sekä ylipäätään asunnottomuutta kokevien ja erityisesti maksuhäiriömerkintäisten ihmisten vaikeudet löytää uutta vuokranantajaa. Viimeisessä sekoittuvat tulkinnasta riippuen yhtäaikaisesti asunnottomuutta kokevasta naisesta itsestään johtuvat ja itsestään riippumattomat syyt.

Talousdiskurssissa tekee jonkin verran eroa, kuka puhuu artikkeleissa. Kun puhujana on asunnottomuutta kokenut nainen, tai erityisesti akuutisti asunnottomuutta kokeva nainen, asunnottomuuden syinä korostuvat useasti itsestään riippumattomat tekijät. Näin tapahtuu esimerkiksi seuranta-aineistossa *Iltalehden* (16.10.2020) artikkelissa, jossa toimittaja antaa asunnottomuutta kokeville naisille puhutilan. Toimittaja alleviivaa omaa valtaansa suhteessa asunnottomuutta kokevaan naiseen erikseen korostamalla antavansa hänen kertoa kokemuksensa. Samalla toimittaja sulkee oman vastuunsa ja herättää piilomerkityksenä kysymyksiä siitä, ovatko asunnottomuutta kokevan naisen kertomat syyt asunnottomuudelle tosiasiallisia.

”Kodin menettämiseen hän oli osannut varautua. Nyt annamme Irinan kertoa oman tarinansa niin kuin hän on sen kokenut.

– Olin Vantaalla vuokralla vanhassa omakotitalossa, jonka omistaja päätti purkaa. Omistaja oli reilu, kun antoi minulle kolme kuukautta aikaa etsiä uutta asuntoa. Kolmisen viikkoa sitten talo meni purkuun. Onnistuin kuitenkin Facebookin kautta löytämään uuden asunnon, josta sain kuitenkin hädän jo neljän päivän jälkeen, Irina kertoo.” (IL 16.10.2020)

Artikkeli korostaa vuokranantajien merkitystä asunnottomuutta kokevan asunnottomuuden taustalla. Toimittaja korostaa asunnottomuutta kokevan naisen olevan äänessä silloinkin, kun kyseessä ei ole varsinainen sitaatti. Artikkelissa kerrotaan,

että syyt asunnottomuutta kokevan naisen viimeisen ja lyhyen vuokrasuhteen purkuun sekä häätöön olivat epäselvät. Toimittaja korostaa omalla äänellään tässäkin lauseessa, että näin asia oli asunnottomuutta kokevan naisen mukaan.

Talousdiskurssi kiinnittyy vahvasti osaksi aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta. Olen kertonut Zuffereyn havainnoista tutkielman luvussa 2.1. Eräs Zuffereyn havaitsemista pääpointeista oli nimenomaan vuokrahintojen nousu aiheuttamassa iäkkäiden naisten asunnottomuutta. Tähän talousdiskurssin muotoon perustuu täysin perusaineistossa MTV Uutisten (17.10.2019) artikkeli, jossa asunnottomuutta kokeva nainen on jättänyt asuntonsa korkean vuokran takia. Asunnottomuutta kokevan naisen eksaktia ikää artikkelissa ei kerrota, mutta videoklipin perusteella hän on keski-ikäinen. Jää siltä osin tulkinnanvaraiseksi kysymykseksi, onko artikkelin luoma talousdiskurssi tähdennettävissä Zuffereyn luokitteluun iäkkäiden naisten asunnottomuuteen.

MTV Uutisten artikkelissa talousdiskurssi kietoutuu samaan aikaan asunnottomuutta kokevasta naisesta riippumattomiin ja hänestä itsestä johtuviin syihin. Artikkelin kuvaava naista, joka jäi asunnottomaksi, koska vuokra kasvoi tuloihin nähden liian suureksi ja hän päätti itse jättää asuntonsa. Asunnottomuus rakentuu asunnottomuutta kokevan naisen äänellä samaan aikaan pakotetuksi ratkaisuksi ja hänen omaksi valinnakseen. Asunnottomuutta kokeva nainen kertoo videolla, että hänen vuokransa nousi keväällä yli 800 euroon, minkä vuoksi hän teki päätöksen purkaa vuokrasuhteensa ja lähteä pois asunnostaan.

Kuten olen aiempien esittelemien diskurssien kohdalla maininnut, myös talousdiskurssi liittyy osin muiden päädiskurssien kanssa. Talousdiskurssi tavallaan sisältyy osaksi turvattomuusdiskurssia siinä, miten vuoroin asunnottomuutta kokevien naisten, toimittajan ja asiantuntijan äänillä kerrotaan uhasta joutua "itse maksuvälineeksi" eli käytännössä seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi.

Suomalainen media raportoi suomalaisista asunnottomuutta kokevista naisista, jolloin yhteiskunnallisena kontekstina on länsimainen kapitalistinen yhteiskunta. Yksilön kokeman rahan puutteen suhteessa asumisen aiheuttamiin kustannuksiin voi

yksinkertaistetusti tulkita pohjimmaisena syynä kaikelle asunnottomuudelle. Tämä korostaa talousdiskurssin yhteiskuntaa korostavaa puolta. Esimerkiksi perusaineistossa MTV Uutisten kummassakin (kumpikin 17.10.2019) artikkelissa korostetaan asunnottomuutta rakenteellisena ongelmana. Näissä kahdessa artikkelissa on kummassakin yhteiskunnan roolia talousdiskurssin sisällä korostavat väliotsikot ”Vuokrataso on rakenteellinen ongelma” ja ”Rakenteellinen ongelma”. Toisessa artikkeleista asiantuntijan äänellä erikseen korostetaan, miten on harmillista, että yksilöiden täytyy kärsiä rakenteellisten muutosten hitauden vuoksi.

Talousdiskurssin voi siis tiivistetysti määritellä jakautuvan yhteiskunnan rakenteita tai yksilön valintoja asunnottomuutta kokevan naisen representaation sekä identiteetin rakennuspalikaksi.

4.6 Äitiysdiskurssi

Äitiysdiskurssi on määrällisesti kolmanneksi hallitsevin kaikista diskursseista, joita on paljastunut aineistosta. Se esiintyy yhteensä 11:ssä aineiston 19 artikkelista. Perusaineistossa äitiysdiskurssi nousee esiin kuudessa yhdeksästä artikkelista. Seuranta-aineistossa äitiysdiskurssi ilmenee viidessä kymmenestä artikkelista.

Aineiston 67 väliotsikosta äitiysdiskurssi nousee esiin kahdessa. Aineiston 19 artikkelista äitiysdiskurssi ilmenee sen sijaan suoraan peräti kolmen pääotsikossa. Lisäksi yhdessä pääotsikossa äitiysdiskurssi ilmenee epäsuorasti siten, että siinä kerrotaan yllättävän tapahtuman muuttaneen tamperelaisnaisen elämän täysin. Artikkelissa yllättäväksi tapahtumaksi paljastuu se, että nainen oli raskaana. Näistä neljästä artikkelista kaksi on perusaineistosta ja kaksi seuranta-aineistosta.

Naisten asunnottomuuteen liittyy yleensä myös perhe ja äitiys: ”Nämä naiset elävät hyvin haavoittuvaisissa tilanteissa (MTV Uutiset 17.10.2019)

Tytär päätyi lastenkotiin, sosiaalitoimi ei auta – kahden lapsen työssäkäyvä äiti Taina kertoo, millaista on joutua kodittomaksi Suomessa (IS 18.10.2019)

Sain lapsen ja kodin (HS 17.2.2020)

Tämä tamperelaisnainen eli pitkään kodittomana, varasteli Kauppakeskuksesta ja pakeni poliisia – Yllättävä tapahtuma muutti elämän (AL 17.10.2022)

Äitiysdiskurssi on löytämistäni diskursseista ainakin tietyllä tapaa yllättävin. Turvattomuus, päihteet ja taloudenpitoon liittyvät haasteet vastaavat jossain määrin yleisiä stereotyyppioita asunnottomuutta kokevista ihmisistä, mutta asunnottomuuden ja äitiyden mielikuvat ovat perinteisesti varsin kaukana toisistaan.

Tämä heijastuu äitiysdiskurssin keskeisissä ominaispiirteissä. Äitiysdiskurssi esiintyy usein nimenomaan asunnottomuutta kokevan naisen äitiyteensä liittyvänä häpeänä. Mielikuva äidistä heijastaa feminiinisiä piirteitä, ja stereotypian asunnottomasta voi feminiinisten normien janalla piirtää vastakkaiseen päähän äitiyden kanssa. Asunnottomuus ei vastaa feminiinisiä mielikuvia, joita naiseuteen ja äitiyteen pääasiassa liitetään.

Äitiysdiskurssi rakentuu pitkälti toimittajien ja asiantuntijoiden äänellä. Esimerkiksi perusaineistossa MTV Uutisten (17.10.2019) artikkelissa ja sen sisältämässä videossa esiintyvät ainoastaan toimittaja ja asiantuntija. Se on aineiston ainoa artikkeli, jossa ei esiinny ollenkaan asunnottomuutta kokevaa naista. Artikkelissä myös vahvimmin korostaa äitiysdiskurssia. Se on jo suoraan otsikoitu äitiysdiskurssin kautta, kuten edellä osoitin: ”Naisten asunnottomuuteen liittyy yleensä myös perhe ja äitiys”.

Silti myös asunnottomuutta kokevat naiset nostavat äitiyden osaksi omaa identiteettiään. Joissain artikkeleissa asunnottomuutta kokevan naisen äänellä korostetaan äitiysdiskurssia ilman, että toimittaja nostaa sitä itse esille. Tästä esimerkkinä käy perusaineistosta *Aamulehden* (13.10.2019) artikkeli, jossa toimittaja ensin kertoo omalla äänellään aiemmin asunnottomuutta kokeneen naisen asioiden olevan yleisesti hyvin. Seuraavassa sitaatissa asunnottomuutta kokenut nainen itse tähdentää asioiden olevan hyvin nimenomaan äitiyden kontekstissa.

Elämä on silti paremmin hallinnassa kuin vuosiin.

*– Mielestäni olen nyt hyvä äiti, vaikken ole sitä joskus aiemmin ollut. (AL
13.10.2019)*

Toimittajalla on toki valta määrittää, mitkä sanavalinnat hän asettaa tekstiin omalla äänellään ja mitä sanavalinnat asunnottomuutta kokevan naisen, asiantuntijan tai jonkun muun toimijan äänellä.

Seuranta-aineistossa *Helsingin Sanomat* (17.2.2020) rakentaa juttuaan vahvasti äitiysdiskurssin kautta jo verkkoartikkelin pääotsikosta alkaen. Otsikko ”Sain lapsen ja kodin” indikoi, että asunnoton nainen on noussut äitiytensä kautta kohti asunnollisuutta. Merkittävää on myös sanajärjestys otsikossa: Lapsi tulee ennen kotia.

Äitiysdiskurssi nousee esiin myös perheasunnottomuuden muodossa. Se on luokiteltavissa seksuaalisen väkivallan uhan lisäksi yhdeksi merkittävistä eroista asunnottomuutta kokevien miesten ja asunnottomuutta kokevien naisten diskursseissa. Perheasunnottomuus on naisille yleisempi asunnottomuuden muoto miehiin verrattuna. Ylipäätään miesten asunnottomuuden diskursseissa vanhemmuus ei nouse aiemman tutkimuksen perusteella samalla tavalla esille kuin äitiys nousee analyysini perusteella asunnottomuutta kokevien naisten diskursseissa.

Varsinainen perheasunnottomuuden termi paljastuu kuitenkin vain seuranta-aineistossa *Helsingin Sanomien* (17.2.2020) artikkelissa, jossa korostetaan toimittajan äänellä, että perheet eivät nuku Suomessa kaduilla. Artikkelin mukaan Suomessa oli vuonna 2019 kuitenkin 159 perhettä virallisesti ilman kotia ja perheisiin sisältyi yhteensä 195 lasta. Perheasunnottomuuteen ilmiönä sisältyy sama piiloasunnottomuuden muoto, mikä on yleistä naisten kokemassa asunnottomuudessa. Artikkelissa korostetaankin toimittajan äänellä, että perheasunnottomia on Suomessa todennäköisesti enemmän kuin tilastot osoittavat, koska joillain perheillä on olemassa osoite paikassa, joissa he eivät oikeasti edes asu.

Eräs äitiysdiskurssin keskeisistä ominaispiirteistä on äitiyden korostaminen muutoksen tekijänä kohti asunnollisuutta. Oman lapsen saaminen nousee joissain tarinallisissa artikkeleissa käännekohtaksi, josta alkaa asunnottomuutta kokevan naisen matka kohti asunnollisuutta. Tämä korostuu erityisesti artikkeleissa, jotka rakentuvat tarinaan aiemmin asunnottomuutta kokeneesta naisesta, joka ei enää artikkelin tekohetkellä koe asunnottomuutta. Seuranta-aineistosta esimerkiksi nousee *Ilta-Sanomien* artikkeli, jossa yhdistyvät samaan aikaan äitiysdiskurssin kanssa myös turvattomuusdiskurssi ja erityisesti päihdediskurssi.

”Raja tuli vastaan, kun Jennin nuorempi lapsi oli noin vuoden. Isän olisi pitänyt hoitaa häntä parin tunnin ajan, kun Jenni tapasi ystävää kaupungilla. Jenni kuitenkin huolestui ja hälytti naapurinsa apuun. Huoli osoittautui oikeaksi. Puoliso oli aineissa, ja lapsen sängystä löytyi ja repusta löytyi diapameja.” (IS 25.10.2020)

Toinen kuvaava esimerkki seuranta-aineistosta on *Aamulehden* (17.10.2022) artikkeli, jossa tarinallinen draamankaari huipentuu pisteeseen, jossa asunnottomuutta kokeva nainen saa tietää olevansa raskaana ja kääntää elämänsä suunnan. Tässä limittyvät vahvasti yhteen samaan aikaan äitiysdiskurssi ja päihdediskurssi. Toimittaja rakentaa tarinallisuutta oman äänensä ja asunnottomuutta kokevan naisen äänen symbioosilla.

Sitten naisen huomattiin olevan raskaana. ”Tipahdin neuvolan lattialle itkemään ja sanoin, että tämä oli tässä.”

Hoitaja luuli hänen puhuvan elämästään, mutta nainen tarkoittikin huumeiden käyttöä. Hän jätti päihteet kerrasta ja hakeutui perhetukikeskuksen kriisiosastolle. (AL 17.10.2022)

Äitiysdiskurssin ilmeneminen muodossa, jossa äitiys pelastaa asunnottoman naisen kohti asunnottomuutta, voi tulkita vertauskuvallisesti toisintavan perinteistä naiskuva. Tässä tulkinnassa naiseuteen sovelias äitiys pelastaa pois naiseuteen sopimattomasta asunnottomuudesta. Äitiysdiskurssiin liittyy tässä kontekstissa myös vahva häpeän leima asunnottomuutta kokevien naisten, asiantuntijoiden ja toimittajien äänellä.

Äitiysdiskurssiin liittyvänä aladiskurssina voikin nimetä häpeädiskurssin, joka on vahvasti äitiysdiskurssia artikkeleissa aineistossa esillä. Se ei liity silti pelkästään äitiyteen, vaan yleisesti naisten kokemaan asunnottomuuteen. Esimerkiksi seuranta-aineistossa Ylen (17.10.2022) artikkelissa eräs väliotsikoista on nimetty ”Naiset ehkä häpeävät asunnottomuutta”, mikä on artikkelissa esiintyvän asiantuntijan äänellä auktorisoima väite, jota toimittaja kuljettaa omalla äänellään eteenpäin ja lopulta asunnottomuutta kokevan naisen äänellä vahvistaa sen.

– Miesten on helpompi pyytää apua kuin naisten, sanoo Sovatek-säätiön projektityöntekijä Markus Taipale.

Myymeli arvelee, että naisten on vaikea kertoa asunnottomuudesta, koska perinteisesti kodin tekeminen on kuulunut heidän rooliinsa.

– Naiset ehkä häpeävät asunnottomuutta. Vuosisatojen ajan heidän on pitänyt hoitaa kotia. Mielestäni ei tarvitse hävetä, jos ei ole kotia. (Yle 17.10.2022)

Erästä perusaineiston artikkelista löytyy myös pienimuotoinen poikkeus yleisesti vallitsevaan äitiysdiskurssiin. Siinä yhteiskunnallisten asenteiden muutosten vanhemmuuteen suhtautumisessa ilmennettiin vaikuttavan myös naisten asunnottomuuden ja perheasunnottomuuden muuttumiseen Suomessa.

”Tasa-arvon kehittyessä myös mies voi saada lasten huoltajuuden useammin kuin ennen, ja silloin nainen jättää tai joutuu jättämään kodin” (IL 16.10.2019)

Aineistosta paljastuu nimeämäni tavallisuuskurssiksi, jonka olen luokitellut äitiysdiskurssiin linkittyväksi pienemmäksi aladiskurssiksi. Se nousee erityisesti esiin yhdessä perusaineiston ja yhdessä seuranta-aineiston artikkeleista. Se liittyy päädiskursseista etenkin äitiysdiskurssin kanssa, sillä äitiys feminiinisenä piirteenä mielletään stereotyyppisesti naiseuteen.

Tavallisuuskurssia esiintyy erityisesti yhdessä *Iltalehden* ja yhdessä *Ilta-Sanomien* artikkelissa. *Iltalehden* (29.4.2022) artikkeli seuranta-aineistossa eroaa rakenteeltaan merkittävästi muusta tutkimusaineistostani. Asunnottomuus esitetään asunnottomuutta kokevan naisen elämäntapana Helsingin rautatieasemalla. Toinen rakenteeltaan poikkeava artikkeli on *Ilta-Sanomien* (18.10.2019) perusaineistossa. Olen nimennyt tavallisuuskurssiksi artikkeleissa esiintyvän tavan representoida naisten kokema asunnottomuus arkipäiväisesti.

Iltalehden (29.4.2022) artikkelissa naisen kokema asunnottomuus arkipäiväistetään elämäntavaksi 53-vuotiaan naisella, joka on asunut rautatieasemalla kahdeksan vuotta ja majoittuu noin kerran kuukaudessa hotellissa tai laivalla säästämällä toimeentulotukea. Artikkelin kuvaava nainen elämää ja rutiineja tavanomaisuuden kautta esimerkiksi kuvaamalla, miten asunnottomuutta kokeva nainen täyttää elämänsä perustarpeita, kuten vessassa ja suihkussa käyntiä sekä sosiaalisia suhteita. Pitkä artikkeli ei sijoitu pelkästään rautatieasemalle, vaan toimittaja vierailee myöhemmin hotellissa, jossa asunnottomuutta kokeva nainen majoittuu. Hotellivierailu arkipäiväistää asunnottomuutta kokevan naisen elämää ja samaistaa asunnollisen ihmisen elämään. Asunnottomuutta kokeva nainen kaipaa silloin tällöin elämäänsä arjesta irrottautumisen nautintoja, joita hän kokee majoituessaan kerran kuukaudessa hotellissa tai laivalla.

Artikkeli paljastaa myös asunnottomuuden ja kodittomuuden semanttisia eroja toimittajan ja asunnottomuutta kokevan naisen yhteisellä äänellä. Asunnottomuutta kokevan naisen äänellä kerrotaan pelosta jäädä kodittomaksi, vaikka syvempänä merkityksenä hänen implikoidaan tuntevan olevansa kotona nimenomaan rautatieasemalla.

– Minua jännittäisi palata yksityisen omistamaan asuntoon. Mitä jos tapahtuu sama kuin aiemmin ja minut häädettäisiin taas? Nyt tunnen elämää ja ihmisiä rautatieasemalla. Jos jäisin kodittomaksi, minun pitäisi aloittaa kaikki alusta.

Yksinäisyys omassa asunnossa mietityttää Saria. Asemalla ovat hänen kaverinsa. (IL 29.4.2022)

Ilta-Sanomien (18.10.2019) artikkeli poikkeaa puolestaan äänirakenteeltaan muusta käyttämästäni aineistosta. Artikkelissa esiintyy toimittajan, asiantuntijan ja kahden asunnottomuutta kokevan naisen lisäksi kolme parturia, joiden edustama parturiliike tarjosi asunnottomien yön aikaan ilmaiseksi palveluja hyväntekeväisyyspauksena. Artikkelissa asunnottomuutta kokevat naiset representoidaan paitsi tavallisuuden, myös yksilöllisyyden kautta. Tavallisuus ja yksilöllisyys rakentuvat myös pois sulkemalla päihdediskurssi.

Vaikka asunnottomuus yhdistetään usein päihteiden käyttöön, kampaamotuolissa käy myös väkeä, joka ei ole ottanut pisaraakaan. Tarinoita on yhtä paljon kuin kävijöitä. (IS 18.10.2019)

Toimittaja painottaa omalla äänellään tavallisuusdiskurssia ja asunnottomuutta kokevien yksilöllisyyttä, minkä hän auktorisoi kahdessa seuraavassa kappaleessa asiantuntijan sitaateilla. Ensin artikkelissa esiintyvä asiantuntija kertoo, miten kansalaisaloite asunnottomuuden poistavan lain valmistelemiseksi ei ottanut tuulta alleen, koska asunnottomuutta ei koeta ongelmana. Sen jälkeen hän korostaa asunnottomuuden arkipäiväisyyttä nostamalla esiin uuden asunnottomuuden muodon, sisäilmakodittomat, mikä voi kohdata periaatteessa ketä tahansa ihmistä. Tavallisuusdiskurssi painottaa siis ihmisestä itsestään riippumattomia syitä asunnottomuuden identiteettilohkossa.

– Uusi kodittomien ryhmä ovat esimerkiksi sisäilmakodittomat, jotka eivät löydä asuntoa allergian vuoksi. Lisäksi on paljon nuoria, jotka ovat menettäneet luottotiedot pikavippien takia. Silloin on hyvin vaikea löytää asuntoa. (IS 18.10.2019)

Tavallisuusdiskurssi siis implikoi sitä, että kuka tahansa voi joutua asunnottomaksi, eikä siihen ole yhtä selittävää tekijää. Tämä näkyy esimerkiksi *Iltalehden* (16.10.2020) artikkelissa, jossa viimeinen alaluku on otsikoitu väliotsikolla ”Korona teki

akateemisistakin kodittomia”. Artikkelissa kerrotaan asiantuntijan äänellä, miten ”akateemisestikaan koulutettu asunnoton ei ole enää harvinaisuus”. Toimittaja ja asiantuntija kuvaavat tavallisuutta keskiluokkaisen tavallisuuden kautta ja rakentavat tavallisuuskurssia nostamalla esimerkkejä stereotyyppisen asunnottoman vastakohtien kautta.

Kun korona ajoi yli 70-vuotiaat keväällä eristyksiin, tuli eteen uudenlainen kontakti: hienossa talossa eliittialueella vanhempiensa kanssa asunut 53-vuotias aikamiespoika.

– Hänen vanha isänsä soitti ja kysyi, voisinko auttaa poikaa löytämään oman asunnon, kun iäkkäät vanhemmat kuuluivat riskiryhmään. (IL 16.10.2020)

Neljännän päädiskurssin eli äitiysdiskurssin voi lopuksi tiivistetysti siis määritellä asunnottomuutta kokevan naisen representaatioon vahvasti hänen äitiytensä kautta.

4.7 Erot perusaineiston ja seuranta-aineiston diskursseissa

Olen esitellyt neljä aineistosta paljastunutta päädiskurssia asunnottomuutta kokevista naisista. Tässä luvussa kerron lyhyesti, millaisia eroja diskursseista on noussut esiin perusaineiston ja seuranta-aineiston välillä.

Lokakuun 2019 ympärille kootun perusaineiston ja sen jälkeen julkaistujen artikkelien eli seuranta-aineiston välillä ei ole isoja merkittäviä eroja esiin nousseiden diskurssien välillä. Löytämäni neljää päädiskurssia, eli turvattomuuskurssia, päihdediskurssia, äitiysdiskurssia ja talousdiskurssia, esiintyy sekä perusaineistossa että seuranta-aineistossa. Muutokset ovat pieniä, kuten taulukko 3 havainnollistaa.

Taulukko 3: Osuudet artikkeleista, joissa kutakin diskurssia esiintyy

Diskurssi	Perusaineisto (N=9)	Seuranta-aineisto (N=10)
Turvattomuusdiskurssi	6 (66%)	9 (90%)
Päihdediskurssi	5 (55%)	7 (70%)
Taloudiskurssi	6 (66%)	6 (50%)
Äitiysdiskurssi	6 (66%)	5 (60%)

Merkittävimmät muutokset ovat tapahtuneet turvattomuusdiskurssin ja päihdediskurssin kasvussa seuranta-aineistossa. On kuitenkin huomioitava, että otosmäärä kummassakin aineistossa on varsin pieni, minkä takia yksittäisen artikkelin vaikuttaa esimerkiksi prosenttilukuihin hyvin paljon, eivätkä erot ole määrällisesti niin isot kuin pelkistä taulukossa suluissa olevista prosenttiluvusta voisi tulkita.

Kokonaisuudessaan perusaineiston ja seuranta-aineiston vertailu antaa selväpiirteisen vastauksen toiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, ovatko diskurssit asunnottomuutta kokevista naisista suomalaisessa mediassa muuttuneet lokakuun 2019 jälkeen. Analyysini mukaan diskurssit ovat pysyneet varsin samanlaisina. Neljä löytämääni päädiskurssia toistuvat sekä perusaineistossa että seuranta-aineistossa. Turvattomuusdiskurssi ja päihdediskurssi ovat hieman kasvaneet lokakuun 2019 jälkeen. Taloudiskurssi ja äitiysdiskurssi ovat puolestaan hieman vähentyneet lokakuun 2019 jälkeen.

Pienemmistä aladiskursseista turvattomuusdiskurssin alle luokittelemaani kiertolaisuusdiskurssia esiintyy tuplamäärä seuranta-aineistossa verrattuna perusaineistoon, mikä on linjassa turvattomuusdiskurssin esiintymisen kasvun kanssa. Päihdeidiskurssin aladiskurssiksi nimeämääni mielenterveysdiskurssia esiintyy suoraan kahdessa seuranta-aineiston artikkelissa. Sekin on linjassa suhteessa päihdediskurssiin, jota esiintyy hieman enemmän seuranta-aineistossa kuin perusaineistossa.

Äitiysdiskurssin alle nimeämistäni aladiskursseista häpeädiskurssi ja tavallisuuskurssi jakautuvat sekä perusaineistoon että seuranta-aineistoon, mikä on myös linjassa päädiskurssin tasaisen jakautumisen kanssa.

Seuranta-aineistosta ei paljastu uusia hallitsevia diskursseja, joita ei olisi esiintynyt perusaineistossa. Enemmän kuin perusaineiston ja seuranta-aineiston ajallinen otanta, diskursseihin vaikuttaa analyysini mukaan artikkelien rakenne ja se, ketkä pääsevät artikkeleissa ääneen. Artikkeleissa, joissa toimittaja ja mahdollinen asiantuntija ovat valtaosin äänessä, korostuu naisten kokema asunnottomuus yhteiskunnallisena ilmiönä ja rakenteellisena ongelmana. Tällaisissa artikkeleissa painottuu yksilöstä itsestään riippumattomat tekijät asunnottomuuden taustalla, kuten talousdiskurssiin liittyvät korkeat vuokrat ja hankalat vuokranantajat.

Aineiston artikkelit voi jakaa rakenteeltaan kolmeen erilaiseen juttutyyppiin:

- 1) *Asunnottomuutta kokevan/kokeneen yksilön tarina keskiössä*
- 2) *Naisten kokema asunnottomuus ilmiönä keskiössä*
- 3) *Yksilön tarina ja ilmiö sopusoinnussa*

Turvallisuuskurssi, päihdediskurssi ja äitiyskurssi nousevat eniten esiin rakenteeltaan sellaisissa juttutyypeissä, joissa asunnottomuutta kokevan tai kokeneen naisen tarina on artikkelin keskiössä. Talouskurssi on tyypillinen sellaisissa artikkeleissa, joissa naisten kokema asunnottomuus yhteiskunnallisena ilmiönä ilmenee artikkelin keskiössä. Suurin osa artikkeleista on kuitenkin sellaisia, joissa jutun kärkenä on asunnottomuutta kokevan tai aiemmin kokeneen naisen tarina, minkä kautta juttu kehittyä käsittelemään naisten kokemaa asunnottomuutta ilmiönä. Näissä artikkeleissa esiintyy usein kahta tai useampaa neljästä päädiskurssista. Havainnollistan asiaa taulukossa 4.

Taulukko 4: Artikkelityyppien jakautuminen perusaineistossa ja seuranta-aineistossa.

Artikkelityyppi	Perusaineisto	Seuranta-aineisto
Asunnottomuutta kokevan/kokeneen yksilön tarina keskiössä	2	4
Naisten kokema asunnottomuus ilmiönä keskiössä	2	0
Yksilön tarina ja ilmiö sopusoinnussa	5	6

Aineiston 19 artikkelista kuusi on luokiteltavissa ensimmäiseen kategoriaan, jossa asunnottomuutta kokevan tai aiemmin kokeneen naisen yksilöllinen tarina on keskiössä. Toisen kategorian, eli naisten asunnottomuutta pelkästään yhteiskunnallisena ilmiönä, käsitteleviä artikkeleita on vain kaksi. Loput 11 artikkelia menevät kolmanteen kategoriaan, jossa asunnottomuutta kokevan yksilön tarina ja aihe yhteiskunnallisena ilmiönä ovat sopusoinnussa.

Aineiston kaksi artikkelia, jotka käsittelevät naisten asunnottomuutta yhteiskunnallisena ilmiönä, esiintyvät perusaineistossa. Sen sijaan perusaineistossa on vain kaksi artikkelia, jotka keskittyvät asunnottomuutta kokevan naisen yksilölliseen tarinaan, kun taas seuranta-aineistossa niitä on tuplasi enemmän eli neljä. Tämä selittää turvattomuusdiskurssin ja päihdediskurssin pienen määrällisen kasvun ja talousdiskurssin pienen määrällisen laskun perusaineistosta seuranta-aineistoon.

5 POHDINTA

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaisia diskursseja suomalainen media oli luonut asunnottomuutta kokevista naisista asunnottomien yön ympärillä lokakuussa 2019. Tutkielman toisena tavoitteena oli selvittää, olivatko diskurssit muuttuneet lokakuun 2019 jälkeen.

Valitsin aineistoksi 19 suomalaisessa mediassa julkaistua artikkelia, jotka käsitelivät asunnottomuutta kokevia naisia. Jaoin aineiston yhdeksän artikkelin perusaineistoon ja kymmenen artikkelin seuranta-aineistoon. Tein jaottelun ajallisella perusteella. Perusaineiston artikkelit olivat julkaistu lokakuussa 2019, jolloin vuosittain järjestettävän asunnottomien yön teemana oli naisten kokema asunnottomuus. Seuranta-aineisto koostui lokakuun 2019 jälkeen julkaistuista artikkeleista reilun kolmen viime vuoden ajalta.

Aineistovalintaprosessi itsessään osoitti, miten vähän naisten kokemasta asunnottomuudesta ylipäätään kirjoitetaan suomalaisessa mediassa. Yksi selittävä tekijä voi olla yleisenä mielletty käsitys median keskiluokkaisuudesta. Aiheet, jotka eivät ole millään tavalla osa toimittajakunnan omaa elämää, harvoin valikoituvat juttuaiheiksi.

Olisi ollut myös perusteltu vaihtoehto keskittyä vain yhteen mediaan ja valita aineistoksi pelkästään esimerkiksi *Helsingin Sanomien* tai Yleisradion tuottamia artikkeleita asunnottomuutta kokevista naisista. Aineisto kuitenkin valitsi tavallaan itse itsensä. Google-haulla löytämäni aineiston määrä oli niin vähäinen, että se pakotti minut valitsemaan tutkimusmateriaaliksi kaikki löytämäni aiheeseen liittyvät artikkelit. Aineiston rajaaminen yhteen mediaan oli mielekkään tutkimusasetelman kannalta käytännössä mahdotonta.

Valitsin tutkimusmenetelmäksi kriittisen diskurssianalyysin, koska tutkimuksen lähtökohdissa oli vahva oletus asunnottomuutta kokevien naisten toiseudesta suhteessa asunnottomuutta kokeviin miehiin ja ennen kaikkea asunnollisiin ihmisiin. Tutkimuksen olisi voinut suorittaa perustellusti ja mielekkäästi myös muilla menetelmillä, esimerkiksi

analyttisellä diskurssianalyysillä tai kehysanalyysin keinoin. Harkitsin jonkin aikaa kumpaakin menetelmää, ennen kuin päädyin valitsemaan kriittiseen diskurssianalyysiin.

Aineiston 19 artikkelista paljastui neljä päädiskurssia asunnottomuutta kokevista naisista. Nimesin ne turvattomuusdiskurssiksi, päihdediskurssiksi, talousdiskurssiksi ja äitiysdiskurssiksi. Löytämäni diskurssit vastasivat varsin kattavasti ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni siitä, millaisia diskursseja suomalainen media oli luonut asunnottomuutta kokevista naisista.

Diskurssit vahvistivat jossain määrin ennako-oletuksiani sekä aiempaa aiheesta tehtyä tutkimusta. Turvattomuusdiskurssi hallitsevana diskurssina vahvisti ennako-oletusta asunnottomuutta kokevista naisista alisteisessa ja haavoittuvassa yhteiskunnallisessa asemassa. Suomalainen media tulosteni perusteella siis isoilta osin myös toisintaa kyseistä mielikuvaa.

Löysin neljän päädiskurssin alta pienempiä diskursseja, joita harkitsin omiksi diskursseikseen tai niin sanotuiksi aladiskursseiksi. Päädyin lopulta asettamaan nimeämäni kiertolaisuusdiskurssin osaksi turvattomuusdiskurssia, mielenterveysdiskurssin osaksi päihdediskurssia sekä häpeädiskurssin ja tavallisuusdiskurssin osaksi äitiysdiskurssia. Käsittelin pienemmät diskurssit osana päädiskursseja, koska eron tekeminen esimerkiksi turvattomuusdiskurssin ja kiertolaisuusdiskurssin välille olisi ollut haastavaa.

Aiempi tutkimus asunnottomuutta kokevien naisten esiintymisestä mediassa oli ollut hyvin vähäistä. Aiempaa tutkimusta oli tehty lähinnä Australiassa, jossa oli päädytty analyysiin siitä, että naisten kokema asunnottomuus oli ollut hyvin piilossa olevaa ja näkymätöntä (Lyons & Smedley 2021). Tutkimukseni tulokset vahvistavat tätä näkemystä. Aiemmassa tutkimuksessa oli myös päädytty johtopäätökseen, että miesvaltaisen katuasunnottomuuden dominoiva asema mediatilassa oli osaltaan johtanut naisten näkymisen vähäiseen määrään (Zufferey 2014). Tutkimukseni vahvistaa myös tätä näkemystä. Iso osa käyttämässäni aineistossa esitetyistä asunnottomuutta

kokevista naisista oli artikkelin tekohetkellä asunnollinen. Piiloasunnottoman elämän kuvaaminen on termin mukaisesti piiloluonteista, ja siksi se on myös haastavaa.

Aiheesta olisi siis jalostettavissa useita jatkotutkimuskysymyksiä. Keskityin itse tutkimuksessani asunnottomuutta kokevista naisista luotuihin diskursseihin. Tein aiemman tutkimukseen nojautuen havaintoja ja johtopäätöksiä, miten nämä diskurssit eroavat asunnottomuutta kokevista miehistä tuotettuihin diskursseihin. Sukupuolinäkökulmasta eroja voisi tutkia enemmänkin.

Toinen mahdollinen jatkotutkimuksen aihe olisi tutkia kuvavalintoja asunnottomuutta kokevia naisia käsittelevissä lehtiteksteissä. Kiinnitin diskurssianalyysia tehdessä huomiota, miten artikkelien kuvastot vaihtelevat sen mukaan, esiintyykö jutussa aiemmin asunnottomuutta kokenut nainen vai artikkelin tekohetkellä asunnottomuutta kokeva nainen. Yksi vaihtoehto olisi tutkia, miten asunnottomuutta kokevien naisia ja asunnottomuutta kokevien miehiä käsittelevien artikkelien kuvasto eroavat toisistaan.

Kolmas mahdollinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla se, miten asunnottomuutta kokevien ihmisten diskurssit eroavat muiden yhteiskunnan toiseutettujen ja marginalisoitujen ryhmien diskursseista. Sukupuolinäkökulmasta voisi myös tutkia, miten muiden toiseutettujen ja marginalisoitujen ryhmien sisällä diskurssit eroavat sukupuolten välillä.

LÄHTEET

Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. 2015. "Asunnottomat 2014." Viimeksi muokattu 20.1.2016. [https://www.ara.fi/fi-](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2014(32596))

[FI/Tietopankki/Tilastot ja selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat 2014\(32596\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2014(32596))

Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. 2022. "Asunnottomat 2021." Viimeksi muokattu 3.5.2022. [https://www.ara.fi/fi-](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2021(62592))

[FI/Tietopankki/Tilastot ja selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat 2021\(62592\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Tilastot_ja_selvitykset/Asunnottomuus/Asunnottomat_2021(62592))

Asunnottomien yö -kansalaisliike. 2022. "Asunnottomien yön kansalaisliikkeen toimijoiden kannanotto: TULEVAISUUS ILMAN ASUNNOTTOMUUTTA ON MAHDOLLINEN." Viimeksi muokattu 14.10.2022. <https://asunnottomienyo.fi/>

Baptista, Isabel, ja Eric Marlier. 2019. *Fighting Homelessness and Housing Exclusion in Europe: A Study of National Policies*. Luxemburg: Publications Office.

Beauvoir, Simone de. 1980. *Toinen sukupuoli*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Bretherton, Joanne. 2020. "Women's Experiences of Homelessness: A Longitudinal Study." *Social policy and society: a journal of the Social Policy Association* 19 (2): 255–270.

Fairclough, Norman. 1997. *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Foucault, Michel, Mika Määttänen ja Markku Koivusalo. 2010. *Sanat ja asiat: eräs ihmistieteiden arkeologia*. Helsinki: Gaudeamus.

Gill, Rosalind ja Katie Toms. 2019. "Trending Now: Feminism, Postfeminism, Sexism, and Misogyny in British Journalism." Teoksessa *Journalism, Gender and Power*, toimittajat Rosalind Gill, Katie Toms, Linda Steiner, Stuart Allan ja Cynthia Carter, 97–112. 1st ed. Routledge.

Granfelt, Riitta. 1998. "Kertomuksia naisten kodittomuudesta." Väitöskirja, Helsingin yliopisto.

Haahtela, Riikka. 2015. "Asiakkuuksien rakentuminen asunnottomille suunnatussa naistyössä." Väitöskirja, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9713-1>

Hall, Stuart. 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications.

Jokinen, Arja ja Kirsi Juhila. 1996. "Merkitykset ja vuorovaikutus: poimintoja asunnottomuuspuheiden kulttuurisesta virrasta." Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen. 2016. *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja, Laura Huttunen ja Anna Kulmala. 2004. *Puhua vastaan ja vaieta: neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus.

Knuuttila, Tarja ja Aki Petteri Lehtinen. 2010. *Representaatio: tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus.

Liebkind, Karmela. 1994. *Maahanmuuttajat: kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Lyons, Georgia ja Charlotte Smedley. 2021. "The new face of homelessness? Examining media representations of women's homelessness in five Australian news sources." *Journal of Social Distress & the Homeless* 30 (1): 28–40.

Löytty, Olli. 2005. *Rajanylityksiä: tutkimuksia toiseuden tuolle puolen*. Helsinki: Gaudeamus.

Media Audit Finland. 2022. "KMT 2022 LEHTIEN LUKIJAMÄÄRÄT." 1.11.2022 <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2022/11/KMT-2022-lukijamaarat-liite.pdf>

Okolie, Andrew C. 2003. "Introduction to the Special Issue -- Identity: Now You Don't See It; Now You Do." *Identity (Mahwah, N.J.)* 3 (1): 1–7.

https://doi.org/10.1207/S1532706XID0301_01

Ranta, Johanna ja Kirsi Juhila. 2019. "Kodittomuus on muutakin kuin elämää ilman asuntoa." Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu. 4.12.2019. <https://www.tuni.fi/alustalehti/2019/12/04/kodittomuus-on-muutakin-kuin-elamaa-ilman-asuntoa/>

Rastas, Anna, Laura Huttunen ja Olli Löytty. 2005. *Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Tampere: Vastapaino.

Ridell, Seija, Pasi Väliäho, Tanja Sihvonen, Jukka Sihvonen, Ilona Hongisto, Veijo Hietala, Outi Hakola, Katariina Kyrölä, Tommi Römpötti, ja Irma Kaarina Halonen. 2006. *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino.

Rosenthal, Rob. 2000. "Imaging Homelessness and Homeless People: Visions and Strategies Within the Movement(s)." *Journal of Social Distress and Homeless* 9 (2): 111–126.

Ruoho, Iiris ja Sinikka Torkkola. 2010. *Journalismin sukupuoli*. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.

Rusi, Leena. 2020. "Oma vika ja valinta: Asunnottomuuteen liitetyt mielikuvat iltapäivälehdistön ja asunnottomuutta kokeneiden diskursseissa." Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201912036541>

Seppinen, Lari. 2019. "Koti löytyi kentältä." *Urheilulehti*, 24.4.2019, 28–31.

Seppinen, Lari. 2019. "Toivon karnevaali." *Urheilulehti*, 7.8.2019, 22–27.

Seppinen, Lari. 2021. "Sateinen tiistai-ilta Stokessa." *Urheilulehti*, 6.1.2021, 74–78.

Seppinen, Lari. 2022. "Päihdehelvetistä pois." Viimeksi muokattu 7.5.2022. <https://www.supla.fi/episode/6f22545e-9d19-5383-a66b-d4f297bbf3e1>

Seppänen, Janne. 2014. "Valokuva, materiaalisuus, representaatio." *Media ja viestintä* 37 (2). <https://doi.org/10.23983/mv.62859>

Sininauhasäätiö. 2023. "Naisten asunnottomuus." Viimeksi luettu 16.3.2023. https://www.sininauhasaatio.fi/sininauhasaatio/sininauhasaatio-tyomme_ja_arvomaailmamme/naisten-asunnottomuus/

Tanninen, Jouni. 2022. "Asunnottomien naisten tilanteessa erityisen paljon korjattavaa: Tampereelle ehkä uusi asumisyksikkö lähivuosina." Viimeksi muokattu 31.8.2022. <https://yle.fi/a/3-12601683>

Turley, Anna. 2006. "Who Makes the News? Promoting Gender Equality in and through News Media." *Pacific journalism review: PJR* 12 (1): 10–14. <https://doi.org/10.24135/pjr.v12i1.841>

Vailla vakinaista asuntoa ry. 2023. "Asunnottomuus." Viimeksi luettu 16.3.2023. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>

Y-Säätiö. 2021. "Nais erityisyys asunnottomuustyössä." Luettu 16.3.2023. <https://ysaatio.fi/aineisto/nais erityisyys-asunnottomuustyossa/>

Zoonen, Liesbet van. 1998. "One of the girls?: The Changing Gender of Journalism." Teoksessa *News, Gender and Power*, toimittajat Gill Branston, Stuart Allan ja Cynthia Carter, 45–58. Routledge.

Zufferey, Carole. 2014. "Questioning Representations of Homelessness in the Australian Print Media." *Australian Social Work* 67 (4): 525–536.

AINEISTOLUETTELO

- 1) **Asunnottomuuden kokenut Emma, 23, takertui rutiineihin hammasharja rinkassa: Valehtelin itselleni, että halusin olla vapaa reppureissaaja**
<https://yle.fi/uutiset/3-11005274> (Kati Biström, teksti, Henrietta Hassinen & Thomas Hagström, kuvat. Julkaistu 17.10.2019. Yleisradio.)
- 2) **Sara, 28, on viettänyt yli viisi vuotta rappukäytävissä ja kodittomien suojissa: "En ymmärrä vieläkään, miten siihen pisteeseen joutuu"**
<https://yle.fi/uutiset/3-11022306> (Fanni Kangasvieri, teksti, Jouni Immonen, kuvat. Julkaistu 17.10.2019. Yleisradio.)
- 3) **Sari jäi korkeiden vuokrien takia ilman asuntoa ja majoilee nyt milloin missäkin: "Joskus itkettää aika paljon"**
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/sari-jai-korkeiden-vuokrien-takia-ilman-asuntoa-ja-majoilee-nyt-milloin-missakin-joskus-itkettaa-aika-paljon/7592844#gs.dxs8e> (Eevi Kinnunen & Pauliina Ainasoja, teksti. Artikkelisi sisältää videoklipin uutislähetystä. Julkaistu 17.10.2019. MTV Uutiset.)
- 4) **Naisten asunnottomuuteen liittyy yleensä myös perhe ja äitiys: "Nämä naiset elävät hyvin haavoittuvaisissa tilanteissa"**
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/naisten-asunnottomuuteen-liittyy-yleensa-myos-perhe-ja-aitiys-nama-naiset-elavat-hyvin-haavoittuvaisissa-tilanteissa/7592030#gs.dxs09e> (Sanna Voltti, teksti. Artikkelisi sisältää videoklipin uutislähetystä. Julkaistu 17.10.2019. MTV Uutiset.)
- 5) **Päivi asui kodittomana metsässä Tampereen Lielahdessa, kunnes isäpuoli haki hänet pois: "Haaveilin, että minua vielä joku tulee rakastamaan"**
<https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000007458176.html> (Minna Ala-Heikkilä, teksti, Timo Marttila, kuvat. Julkaistu 13.10.2019. Aamulehti.)
- 6) **Naisten kodittomuus yleistyy – Janna, 37, tietää minkälaista on nukkua taivasalla: "Saatoin olla ainoa nainen 50 miehen porukassa. Nyt naisia voi joukossa olla parikymmentäkin"**
<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/201712182200610832> (Timo Kiiski, teksti, Inka Soveri, kuvat. Julkaistu 16.10.2019. Iltalehti.)

- 7) **Kaksi naista kertoo millaista on kodittomien naisten elämä Helsingin kaduilla: "Mikään ei ole ilmaista"** <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006275556.html>
(Maija Aalto, teksti, Outi Pyhäranta, kuvat. Julkaistu 17.10.2019. Helsingin Sanomat.)
- 8) **"Minulle on ehdotettu monta kertaa seksiä vaihtokaupaksi yöpaikasta" – Koditon on entistä useammin nainen, mikä tuo uhan väkivallasta ja hyväksikäytöstä** <https://www.kaleva.fi/minulle-on-ehdotettu-monta-kertaa-seksia-vaihtokau/1677237> (Petteri Lindholm, teksti, Joel Maisalmi, kuvat. Julkaistu 17.10.2019. Kaleva.)
- 9) **Tytär päätyi lastenkotiin, sosiaalitoimi ei auta – kahden lapsen työssäkäyvä äiti Taina kertoo, millaista on joutua kodittomaksi Suomessa** <https://www.is.fi/turun-seutu/art-2000006277254.html> (Anna-Maija Naakka, teksti, Tatu Lertola, kuvat. Julkaistu 18.10.2019. Ilta-Sanomat.)
- 10) **Irina, 36, ja Virpi, 52, ovat kodittomia – tällaista on naisten elämä** <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/0c579648-6c88-4aab-8b3f-554e7cd2b6a6>
(Timo Kiiski, teksti, Pasi Liesimaa, kuvat. Artikkelissä sisältää videoklipin. Julkaistu 16.10.2020. Iltalehti.)
- 11) **Sari, 53, on elänyt rautatie-aseamalla Helsingissä 8 vuotta – kerran kuussa hän muuttaa hotelliin** <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/2cfe43b9-049a-4873-8bdd-7ace2eb1d365> (Heini Kilpamäki, teksti, Atte Kajova, kuvat. Artikkelissä sisältää kaksi videoklippä. Julkaistu 29.4.2022. Iltalehti.)
- 12) **Jenni, 28, jäi asunnottomaksi täytettyään 18 vuotta – kodittomuudella oli kauaskantoiset seuraukset** <https://www.is.fi/menaiset/ilmiot/art-2000006697730.html> (Kaisa Viljanen, teksti. Julkaistu 25.10.2020. Ilta-Sanomat, Me Naiset.)
- 13) **Mirva tietää, millaista on elää kaduilla – koti meni eron yhteydessä neljä vuotta sitten** <https://www.is.fi/menaiset/ilmiot/art-2000007756671.html>
(Kaisa Viljanen, teksti, Piia Arnould, kuvat. Julkaistu 24.1.2021. Ilta-Sanomat, Me Naiset.)

- 14) Emma asui Helsingin kaduilla – kertoo nyt, millaista oli olla asunnoton nainen**
<https://www.mtv.fi/sarja/mtv-uutiset-live-33001002003/emma-asui-helsingin-kaduilla-kertoo-nyt-millaista-oli-olla-asunnoton-nainen-1203041> (Jessica Helaskoski & Mikael Mattila, teksti. Artikkelin sisältää videoklipin. Julkaistu 19.1.2020. MTV Uutiset.)
- 15) Emma, 24, koki nuorena asunnottomuuden tylyyden – nyt hän kiertää katuoppaana kertomassa omista kokemuksistaan: "Tunsin olevani yhteiskunnan ulkopuolella"** <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/emma-24-koki-nuorena-asunnottomuuden-tylyyden-nyt-han-kiertaa-katuoppaana-kertomassa-omista-kokemuksistaan-tunsin-olevani-yhteiskunnan-ulkopuolella/7862308#gs.dxupmf> (Ismo Puljujärvi, teksti. Artikkelin sisältää videoklipin. Julkaistu 4.7.2020. MTV Uutiset.)
- 16) Veera, 24, nukkui öitä ulkona jäätyään eron jälkeen ilman asuntoa – vapaaehtoiset tukikummit auttavat asunottomia nuoria**
<https://yle.fi/uutiset/3-11169354> (Ari Welling, teksti ja kuvat. Julkaistu 23.1.2020. Yleisradio.)
- 17) Asunnoton nainen majailee usein kaverien nurkissa ja maksaa siitä rahalla, aineilla tai seksillä – "Koti on turvapaikka", sanoo Myymeli** <https://yle.fi/a/74-20001637> (Greta Virranniemi, teksti, Mikael Crawford & Timo Hytönen, kuvat. Julkaistu 17.10.2022. Yleisradio.)
- 18) Tämä tamperelaisnainen eli pitkään kodittomana, varasteli Koskikeskuksesta ja pakeni poliisia – Yllättävä tapahtuma muutti elämän täysin**
<https://www.aamulehti.fi/ihmiset/art-2000009132082.html> (Maiju Talala, teksti ja kuvat. Julkaistu 17.10.2022. Aamulehti.)
- 19) Sain lapsen ja kodin** [Sain lapsen ja kodin - Perhe | HS.fi](#) (Kaisa Viitanen, teksti, Pia Inberg, kuvat. Julkaistu 17.2.2020. Helsingin Sanomat.)
- 20) "Enhän mä haluu dokata", sanoo mallinakin työskennellyt Tuula Leppänen – Helsinkiin puuhataan asunottomille alkoholisteille hoitokotia, joka toisi heidät tasavertaisina takaisin yhteiskuntaan** <https://www.hs.fi/kaupunki/art->

- [200005955549.html](https://www.hs.fi/kotimaa/art-200005955549.html) (Kimmo Oksanen, teksti, Kimmo Räisänen, Sami Kero & Lehtikuva, kuvat, Julkaistu 5.1.2019. Helsingin Sanomat.)
- 21) **Roosa, 18, nukkui viime talven yleisissä vessoissa, bussiterminaalissa ja ”hyväntahtoisten” miesten sohvilla – Naisten osuus asunnottomista kasvaa, ja kaduilla näkyvät naiset ovat yhä nuorempia** <https://www.hs.fi/kotimaa/art-200005812786.html> (Anni Hakama, teksti, Emilia Anundi, kuvat, lines Vikiö ja Tuija Kivimäki, grafiikka. Julkaistu 2.9.2018.)
- 22) **Koditon Sipa, 55, asuu kuusen alla Tampereen keskustassa – Yhtäkkiä kaupunkilaiset alkoivat tuoda hänelle sukkia, peittoja, ruokaa ja makuualustoja** <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-200007281096.html> (Tiina Ellilä, teksti, Timo Marttila, kuvat. Julkaistu 13.11.2017.)
- 23) **”Mikään paha ei kestä ikuisuuksia” – 24-vuotias Paula Pura eli kaksi vuotta asunnottomana Helsingissä ja pelkäsi koko ajan** <https://yle.fi/uutiset/3-10606790> (Elina Jämsén, teksti, Kristiina Lehto, kuva. Julkaistu 23.1.2019)
- 24) **Tuettu asumismalli pelasti Hannan ja lapset pimeältä asunnottomuuskierteeltä** <https://yle.fi/uutiset/3-8381634> (Arvo Vuorela, teksti, Ere Ek, kuvat. Julkaistu 16.10.2015)
- 25) **Asunnoton nainen asui kuukauden lumimajassa, toinen keräsi pulloja henkensä pitimiksi – ”Pelkoa ei saa näyttää”** <https://yle.fi/uutiset/3-10003899> (Mari Jäntti ja Emma Hinkula, teksti, Mari Jäntti ja AOP, kuvat. 21.3.2018.)